

Magt: Ti års undersøgelser af kvinder, politik og magt er slut. Mød kvinden bag – Hanne Vibeke Holst. OL, VM og bordeller: Canada og Sydafrika er ved at klæde sig af før de kommende års internationale sportsbegivenheder.

KVINDEN & SAMFUNDET

TEMA

Farvel til macho-porno

Goddag
til sexfilm
på kvinders
præmisses
Artikler og
analyser af
en global
tendens

Nummer 4 · Årgang 124 · December 2008

{ Verdens ældste
kvindeblad }

Kære læser

Da Danmark som det første land i verden frigav pornografien, var mange af datidens feminister glade. I 1967 blev censuren for skriftlig pornografi ophævet, og i 1969 var det billedpornografiens tur.

Frigivelsen blev hyldet af mange i kvindebevægelsen. De så den som en væsentlig del af tidens seksuelle frigørelsesprojekt, hvor man ville gøre op med forbud og restriktioner. Unge ikoner i kvindebevægelsen var pionerer i frisindets tjeneste og ville ikke acceptere, at en flok gamle mænd og kvinder skulle bestemme, hvilke former for sex og erotik, danskerne måtte se på film – slet ikke når netop sex og erotik havde spillet en betydelig rolle i kunstens verden i århundreder frem til da. De ville bestemme over deres egen krop, og frigivelsen af pornoen var sammen med p-pillen og den fri abort et af midlerne til at opnå målet. Resultatet var markant. I løbet af få år blev porno og seksuelt frisind en dansk mærkevare. Men smilene varede ikke længe.

Porno er siden blevet et af feminismens mest indædte hadeobjekter, fordi mange opfatter porno som kvindeundertrykkende: Den traditionelle porno er typisk lavet til mænds blikke og mænds begær – og kvindens rolle er at være objekt for dette begær. Et godt eksempel på rollefordelingen er den klassiske *cum shot* scene i en pornofilm, hvor manden til sidst ejakulerer i kvindens ansigt.

Dertil kommer, at udbuddet og tilgængeligheden af porno siden er vokset enormt. Man taler om seksualisering – eller ligefrem pornificering – af det offentlige rum. En tendens der i dag kan ses i alt fra slikposer over musik til modetøj, og som derfor har affødt reaktioner fra de, der for 40 år siden hyldede det seksuelle frisind.

Samtidig er en ny kritisk strømning nu i færd med at brede sig. Unge feminister har taget bolden op fra rødstrømpebevægelsens glade dage og har blæst til kamp for et nyt seksuelt frigørelsesprojekt. Modsat den traditionelle pornokritik er disse unge pionerers projekt ikke at minimere udbuddet af porno – men at revolutionere genren. De ønsker sig porno, der er mangfoldig og demokratisk. Porno, der taler til kvinders begær og blikke; porno, som ikke er kørt igennem den kønsstereotype kødhakker; porno, der ikke formidler sex i kun én kategori, nemlig i henhold til den heteroseksuelle verdensorden.

I hele den vestlige verden griber især unge kvinder kameraet og laver pornofilm, som bryder med den herskende pornobranches præmisser. Nogle gør det i kommercielt øjemed – for der er penge i porno specielt til kvinder: undersøgelser viser, at et stigende antal kvinder ser porno. Andre gør det på aktivist-niveau, hvor det er selve øvelsen at lave feministisk porno, der står i centrum.

Kvinden&Samfundet sætter i dette nummer fokus på den nye porno og dens aktører. Du kan møde de store kvindelige instruktører, læse om kvindepornomarkedet eller få et indblik i de mange overvejelser, der ligger bag produktionen af feministisk porno. Du kan også læse om den første store danske produktion af kvindeporno og komme tæt på en af bagkvinderne bag den; hendes historie viser, at også feministisk porno kan have en mørk bagside.

God fornøjelse

Ulrikke Moustgaard, redaktør

Kvinden&Samfundet
December 2008
124. årgang
www.kvindenogsamfundet.dk

UDGIVER
Dansk Kvindesamfund
Niels Hemmingsensgade 10,
3. sal, 1153 København K.
Telefon og fax: 3315 7837
E-mail:
danskkvindesamfund@mail.dk
www.kvindesamfund.dk

STØTTE
Udgivet med støtte fra
Hulda Pedersens Legat,
FOA - Fag og Arbejde, OAK
Foundation, Dansk Sygeplejeråd
og Undervisningsministeriets
Tips- og Lottomidler

REDAKTØR
Ulrikke Moustgaard
magasin@kvindesamfund.dk

FOTO
Ty Stange
www.ty-stange.dk

DESIGN OG LAYOUT
Komma
www.kommaweb.dk

REPRO OG TRYK
Reklameholdet, Jylland -
Filipsen
Dalbyvej 93, 6000 Kolding,
www.reklameholdet.dk

Trykkes i 1400 eksemplarer

ISSN: 0106-5084

Bladets leder udtrykker Dansk
Kvindesamfunds holdninger.
Øvrige artikler i bladet
er ikke nødvendigvis i
overensstemmelse
med foreningens synspunkter.

*Dansk Kvindesamfund arbejder for fuld
ligestilling af og ligeværd for kvinder
og mænd, så de på lige vilkår kan gøre
deres indsats i hjem, erhverv og det
offentlige liv.*

TEMA

Farvel til macho-porno 5

Velkommen til en ny sex-revolution
Pornoens nye forbrugere
Fakta: Succesfulde kvinder bag kameraet
Rigtige piger onanerer ikke i flok
Feministisk porno kan begynde her!
Svensk statsstøtte til alternativ porno
Fakta: Pluk fra kvindepornoens klassikere
Da kvindepornoen blev dansk - og pæn
Frk. Lohses fornemmelser

LEDER

Ligestillingsporno 4

VERDEN RUNDT

Når sportsfolket fester 27 OL, VM og bordeller

Bøger 28

Anmeldelse af bøger af: Nina Lykke, Anne Cornelius,
Pia Deleuran & Sisse Jarner,
Nina Frank, Leila Ahmed.

Farlige fisser 30

Fra forargelse til de skrå brædder

PORTRÆT

Magtens udreder 32

Forfatteren Hanne Vibeke Holst

LEDER

Ligestillingsporno

DER ER LIGESTILLING PÅ VEJ blandt pornofilmfabrikanterne, men ophævelsen af mandsmonopolet hindrer desværre ikke, at der i mange tilfælde finder kvindeundertrykkelse sted.

MEN NÅR DET ER SAGT, så er det da positivt at kvinder tager udfordringen op og laver pornofilm til kvinder.

PORNO ER ET HÅRDT ORD i mine ører; jeg kan meget bedre med ord som erotik og lyst. Vi må italesætte vore behov og være med til at sætte fremtidens rammer.

KVINDER ER SEKSUELT AKTIVE I MANGE ÅR, fra den purunge pige til pensionisten langt oppe i årene, men for os alle gælder, at vi skal have ret til at udforske og nyde seksualiteten på lige fod med mændene.

SEKSUALISERINGEN AF DET OFFENTLIGE RUM eskalere, det er som om reklamebranchen finder det nødvendigt at få seksualitet ind i profileringen af en lang række varer. Og i langt de fleste tilfælde er det en kvinde, der optræder som 'varen'. Hvorfor finder vi os i det? Og bliver vi lullet ind i en tendens, der hedder, at sådan er moderne reklamer? For et års tid siden så vi, at det kunne lade sig gøre at stoppe en reklame; det var i forbindelse med en reklameserie for herreundertøj. Her var vi så mange der protesterede, at firmaet blev klar over, at reklamen havde den stik modsatte effekt end den til tænkte. Det skulle vi gøre noget mere.

OG NU TIL FORÆLDREANSVARSLØVEN – et superaktuelt emne: Dansk Kvindesamfund lægger for tiden mange kræfter i at få ændret Forældreansvarsloven. Loven blev en realitet den 1. oktober 2007. Trods massive advarsler fra blandt andet Dansk Kvindesamfund blev loven vedtaget af et enigt Folketing.

I FORBINDELSE MED SAMLIVSOPHÆVELSE var det politikernes ønske at både mor og far skulle spille en aktiv rolle i børnenes hverdag, og at begge forældre skulle

have lige rettigheder. Eventuelle konflikter skulle løses gennem dialog og forhandling. Det lykkes også i langt de fleste tilfælde. Heldigt for børnene i disse familier. Men der er sager hvor forældrenes konfliktniveau er så højt, at det er uløseligt ved hjælp af dialog og forhandling. Det er derfor, vi nu sætter kræfter ind på at få loven ændret.

VI HAR FÅET EN RÆKKE HENVENDELSER, hvor kvinder, sociale fædre og fagprofessionelle har udtrykt deres frustrationer over lovens konsekvenser. Mange kvinder føler med rette, at der ved samlivsophør ikke bliver taget hensyn til at kvinderne er de primære omsorgsgivere, især i forhold til de ganske små børn.

VI ER SELVFØLGELIG ENIGE I at mange fædre er aktive omsorgsgivere, men det til trods er det stadig kvinderne, der tager barselsorloven.

DEN 22. OKTOBER holdt vi et meget velbesøgt møde hvor eksperter i form af blandt andet psykologer, psykiatere, familieretsadvokater og politiet redegjorde for lovens uheldige virkninger.

VI HAR på Danmarks Jurist- og Økonomforbunds (DJØF) forlag udgivet hæftet *Forældreansvarsloven – hvad blev der af barnets tarv?* Hæftet indeholder informationsmateriale fra professionelle samt beretninger fra det virkelige liv. I hæftet indgår også Dansk Kvindesamfunds oplæg til lovændringer. Beretningerne fra det virkelige liv med Forældreansvarsloven er rørende. Det er beretninger, hvor barnets tarv er blevet tilsidesat af forældrenes konflikter og sagsforløb, der efter lovens bestemmelser kan fortsætte i det uendelige.

HÆFTET KAN KØBES på DJØFs forlag, og koster 100 kr. plus forsendelse.

Karen Hallberg
Landsforkvinde i Dansk Kvindesamfund

Velkommen til en ny sex-revolution

*(og farvel til macho-
porno)*

En bølge af kvindeproduceret porno skyller ind over den vestlige verden - pornoindustrien skal demokratiseres og kvinderne er i gang med at tage magten over egen krop og egne lyster tilbage →

AF ULRISKE MOUSTGAARD

Det skal være slut med pornofilm, som udelukkende er rettet mod heteroseksuelle mænds blikke og lyster.

Kvinder vil også gerne se porno, men de gider ikke bruge tid på pornofilm, hvor kvinder mest af alt optræder i rollen som tilfredsstillere af mænd.

Sådan lyder en af forklaringerne på en ny tendens i pornobranchen, der for alvor er ved at gribe om sig. Pornofilm lavet af kvinder og for kvinder er i hastig fremmarch, og selvom udviklingen har været undervejs i nogle år allerede, er det først inden for de seneste år, at den er i gang med at slå igennem i både Danmark og resten af Europa.

I flere lande dukker succesfulde kvindelige porno-producenter op, som har en nyfeministisk vision om at gå imod det traditionelle pornomarked og i stedet lave porno, som kvinder kan lide det.

En af dem er den britiske Anna Span. Hun er erklæret feminist og var oprindeligt modstander af porno. Men i 1997 besluttede hun at lave sin egen pornofilm.

– Jeg var vred. Jeg var vred og jaloux på mænd, fordi de har mulighed for at købe film og blade, som dækker deres sexbehov. Jeg var – og er stadig – feminist, men jeg har opdaget, at man ikke behøver at være imod porno, fordi man er feminist, fortæller hun i et interview med magasinet *Tidens Kvinder*, som er det eneste erotiske magasin for kvinder i Danmark.

– Man kan enten kæmpe imod og sørge for, at der ikke er porno for mænd, eller man kan gøre noget positivt og selv sørge for, at der bliver lavet porno, der dækker kvinders behov.

Sidste år solgte Anna Span 70.000 pornofilm på DVD.

Pris til kvindeporno. Overalt i den vestlige verden dukker kvindelige porno-producenter- og instruktører som Anna Span op.

I Canada satte man en krone på værket, da man i 2006 skabte verdens allerførste filmfestival for kvindeporno, hvor der siden er blevet uddelt priser, *Good for Her Feminist Porn Award*, for gode film i forskellige kategorier hvert eneste år.

Festivalen har tre kriterier for feministisk porno, og mindst to af de tre kriterier skal være opfyldt for at blive officielt anerkendt som ægte feministisk porno:

- Kvinder skal være involveret i produktionen af filmen
- Filmen skal beskrive ægte kvindelig nydelse
- Filmen skal udvide råderummet for kvinders seksuelle udtryk ved at fortælle os noget nyt om kvindelig seksualitet

I år var det en svensk kvinde, der løb med af prisen for årets bedste film. Erika Lust, der bor i Spanien, har sit eget pornofilmsselskab og har lavet flere anmelderroste pornofilm for kvinder. Denne gang fik hun en *Good for Her Feminist Porn Award* for fem pornografiske kortfilm i sin nye DVD: *Five Hot Stories for Her*.

Kvinder vil have nydelse. Erika Lust er kendt for at lave kvalitetsfilm med gode skuespillerpræstationer, god handling og god lys og lyd. Og det er netop hvad kvinder efterspørger, siger Lene Byriel, chefredaktør på *Tidens Kvinder*.

Magasinet har igennem længere tid sat fokus på den nye kvindeporno og begyndte i foråret at sælge kvindepornofilm via sin webshop.

– Kvinder går efter kvalitet og film, der er lavet ordentligt. Det kan fx være, at der er en reallyd frem for en falsk stønnen, som er lagt ind over. Mændene skal være lækre. Og så er det vigtigt, at kvinderne i filmen nyder det. I alt for mange mainstreampornofilm kan man se, at kvinderne faktisk ikke nyder det, siger Lene Byriel.

Hun påpeger også, at kvinder gerne vil se på modeller, der er almindelige mennesker frem for hårdt pumpede pornomodeller. De skal kunne identificere sig både med skuespillerne og med nydelsen.

– Og så er det i øvrigt en myte, at kvindet kun vil have softcorefilm uden kønsorganer. Mange vil gerne have smæk for skillingen, bare det er ordentlig lavet, siger hun.

At der er købere til den nye trend vidner *Tidens Kvinders* netsalg om. Siden magasinet i foråret 2008 begyndte at sælge kvindepornofilm via sin webshop, har interessen været overvældende. Hvor meget shoppene har solgt, vil man af konkurrencehensyn ikke ud med, men filmomsætningen er steget med 50 %.

Foto ovenfor: Framegrabs fra *Five Hot Stories for Her* (2008).

Pornoens nye forbrugere

Kvinder er i de seneste år blevet en ny og stærk forbrugergruppe på det danske pornomarked. Udviklingen ændrer ved den klassiske pornofilm, fordi producenterne retter ind efter efterspørgslen, siger Danmarks største pornodistributør.

AF ULRIKKE MOUSTGAARD

Engang var pornofilm en række forudsigelige levende billeder, hvor handlingen stort set kun bestod af ensformige sexscener krydret med nærbilleder af kønsorganer.

Sådan er det ikke længere. For i de seneste år er flere og flere kvinder begyndt at købe pornofilm, og de vil have mere for pengene.

- Vi har fået et voksende marked for pornofilm med handling, og det er kvinderne, der skaber udviklingen. Fordi kvinder efterspørger film med andet indhold, bliver der også produceret flere film med handling og erotik. For producenterne laver selvfølgelig det, der kan sælges på markedet, siger Barney Nygaard, direktør i BN Agentur, Danmarks førende pornofilm-distributør, der har været på markedet i 25 år.

Barney Nygaard anslår, at markedsandelen for den såkaldte kvindevenlige porno er vokset med 20 procent gennem de seneste ti år.

I dag er godt en tredjedel af BN Agenturs film kvindevenlig porno. Meget af materialet er lesbisk sex, noget er hardcore og andet er blidt. Men fælles for den porno, kvinder køber, er altså handling, spænding og erotik.

En god forretning. Den nye forbrugergruppe er også synlig på de årlige sexmesser, der afholdes rundt omkring i Danmark. Her viste en undersøgelse for et par år siden, at 60 % af sexmessens besøgende var kvinder.

- Kvinderne var i overtal! Det var ikke de halvlumre mænd med filthat, der gik på sexmesse, nej, det var kvinderne, der kom for at se, om der skete noget spændende. De har fået interesse for tingene. Det er ikke som i gamle dage, hvor erotik var noget med at manden kom med frække trusser til konen juleaften, siger Barney Nygaard.

Selv satser BN Agentur også hårdt på det nye marked. Agenturet var pengemand bag pornofilmssuccesen *Danish Deluxe*, der blev produceret og instrueret af en kvinde, Lizeth.

- Rent forretningsmæssigt har jeg klart en interesse i området. Hvilken købmand ville kun gå efter 50 % af et marked, når han også kunne få de andre 50 %, kvinderne, med? Og så er jeg også interesseret i at give kunderne gode oplevelser - og der var alt for meget dansk porno, der var alt for dårligt, siger Barney Nygaard.

Flere kvinder ser porno

Kvinder ser mere porno på internettet. I dag står kvinder således for hvert tredje besøg på pornosider på internettet.

Det viser en opgørelse fra det amerikanske analyseinstitut *Top Ten Reviews*, som også viser, at mens 96 procent af dem, der sidste år søgte på ordet 'porno' på internettet var mænd, var halvdelen af dem, der søger på 'sex', kvinder. Der er desuden flere kvinder end mænd, der søger på ord som 'teen sex', 'free sex' og 'cyber sex'.

Ifølge en engelsk undersøgelse har vi kun set begyndelsen, da antallet af britiske kvinder, der søgte porno på nettet sidste år, steg med 30 procent fra en million til 1,4 millioner.

Kvinderne er dog ikke åbenmundede om deres pornoforbrug på nettet. Ifølge *Top Ten Reviews* holder omkring 70 procent af de kvindelige internetsurfere deres pornoforbrug hemmeligt. Til gengæld hævder undersøgelsen, at kvinder er mere tilbøjelige til at leve deres fantasier ud i den virkelige virkelighed.

Kilde: Dagbladet Information

Fakta: Succesfulde kvinder bag kameraet

Selvom meget feministisk porno bliver lavet på aktivistniveau i miljøer udenfor det kommercielle pornomarked, findes der også en række kvindelige pornoinstruktører, som med succes har kastet sig ud i det kommercielle marked. Mød nogle af dem her.

Candida Royalle (USA)

Er pioneren blandt kvindesexinstruktørerne. Candida Royalle (født 1950) startede sin karriere i USA midt i 1980'erne og producerede film for kvinder og par som alternativ til produkterne fra den mandsdominerede pornoindustri. Candida Royalle var i 20 år næsten eneste aktør inden for genren. I de fleste af hendes film er kvinder i de førende roller. Filmene er realistiske ved at vise, at både kvinder og mænd kan være usikre eller sikre med hensyn til deres seksualitet, de skildrer stærk lidenskab og god elskovskunst. Der er også meget dialog i filmene.

www.candidaroyalle.com

Erika Lust (Sverige/Spanien)

Den svensk-spanske kvinde (født 1977) er oprindelig journalist og har en akademisk grad i politologi

med speciale i feminisme. I 2000 etablerede hun sit eget produktionselskab Lust Films i Barcelona, Spanien, hvor hun laver porno for en ny generation, der er vokset op med MTV og tv-serier som *Sex and the City*. Lust har vundet flere priser for sine film, der er præget af høj kvalitet både hvad angår lyst, instruktion, script, kamera, lyd og skuespillerpræstationer.

www.lustfilms.com

Ovidie (Frankrig)

Ovidie (født 1980) studerede filosofi og var aktiv i det feministiske ungdomsmiljø, da hun som 18-årig blev pornomodel i protest mod feminismens pornosyn. Den unge kvinde blev hurtigt kendt i medierne, og to år senere instruerede hun sin første film, der

indbragte hende en pris. I dag har hun sit eget selskab Raziel Média, der producerer porno for kvinder, samtidig arbejder hun aktivt for at promovere idéen om, at pornografi og andet sexarbejde skal behandles respektfuldt og sagtens kan være kvindefrigørende. Ovidie er blevet et pornoikon i Frankrig, har vundet et hav af priser og har bl.a. udarbejdet et berømt pornomanifest.

www.pornomanifesto.com

Anna Span (Storbritannien)

Anna Span (født 1971) blev Storbritanniens første kvindelige porno-producent, da hun efter en BA i kunst kastede sig ud i lave pornofilm med kvinder for øje. I begyndelsen af sin karriere var Span vært i et britisk tv-takshow, hvor hun interviewede gamle skoleveninder om striptease, samtidig var hun pornoredaktør på TVZ Offices. Senere kastede hun sig over at skrive bøger og lave sine egne pornofilm med fokus på handling og med et gennemført kvindeperspektiv. Hendes eget produktionsselskab Easy on the Eye productions blev født i 1998 og har vundet flere priser.

www.annaspansdiary.com

I Norden kan vi lide at bryste os af frisind og ligestilling – men når talen falder på kvinders sexlyst og seksuelle adfærd, bliver feminismen tavs. Hverken lystne eller ulystne piger er helt okay. Norske Anne Sæbø forsker i porno og fortæller her sin personlige historie om køn og begær – og om hvordan kvindeporno kan gøre en forskel.

Rigtige piger onanerer ikke i flok

AF ANNE SÆBØ, OSLO

Jeg er 33 år og voksede op i en tid, hvor det var totalt uncool og umoderne at være feminist.

Da jeg blev 18 år, fik jeg min første rigtige kæreste. Feministen i mig blev født i det forhold. Det er ikke personlig ment; vi var for uvidende til at gøre andet end at rette ind efter de traditionelle kønsrollemønstre. Vi havde ingen rollemodeller. Jeg lavede mad, vaskede tøj, gjorde rent og kæftede op om alt det rod, han nu igen havde lavet. Inden længe følte jeg afsky både for mig selv og ham. Da forholdet sluttede, opgav jeg parforholdskærligheden for en stund. Mænd var ikke så fristende. Sagens sociopolitiske kerne om kønsrollernes virkeligheder var for overvældende til at tage ind. Dertil kom, at mit seksuelle begær lå godt begravet under en god del generthed, frygt, skyld og skam. Det sluttede, da jeg mødte en, som hjalp mig med at grave min seksualitet ud og op fra mørket. Da det forhold var forbi, var jeg absolut i kontakt med mig selv. For første gang vidste jeg, hvad jeg ville have. Jeg mistrivedes i rollen som kæreste og sambo. Jeg ønskede at være lige så udfarende som fyre, samle mænd op i byen, leve i frie og uforpligtende forhold. Da blev jeg rigtig feminist.

Utjekket dame. Mænd brød sig ikke om sådan nogen som mig. Jeg blev opfattet som for voldsom eller for desperat. Det er totalt utjekket at være fuld, liderlig dame i byen. Jeg fik ikke bid, eller jo, det gjorde jeg vel, men jeg var ikke tilfreds med fangsten.

Igen opgav jeg parforholdet, selv i den frie form. Jeg blev optaget af andre ting, såsom forskning. Mit kropslige forhold til mig selv blev bedre og bedre. Jeg så ikke længere lige så godt ud, som da jeg gik i byen, men jeg var flyttet ind i min krop og følte mig mere hjemme og komfortabel der. Det er ingen dum idé at forske i pornografi rettet mod kvinder, når man er single.

Jeg studerede sexologer som Betty Dodson og Debi Sundahl, begge forkæmpere for kvinders seksualitet. Dodson holdt i 25 år masturbationskurser for kvinder, og Sundahl er kendt som kvindelig ejakulationseksperter. I filmen *Selfloving: Portrait of A Women's Sexuality Seminar* får vi et indblik i Dodsons workshop. Samlet i en cirkel rundt omkring hende sidder unge og ældre kvinder og deler seksuelle erfaringer, før de herefter masturberer sammen. Filmen er 15 år gammel, og Dodson begyndte at undervise kvinder i, hvordan de fik orgasme eller blot

bedre orgasmer selvsamme år, hvor jeg blev født. Hvordan kunne dette være gået min næse forbi?

Balancekunst. Dodson blev for mig den seksuelle mentor, jeg aldrig havde haft.

I dag lever vi jo i en tid, hvor nogle er vokset op med meget frigjorte forældre, mens andre har været mindre heldige. Fx tilbød en venindes mor hende at hjælpe hende med at sætte hendes tampon op, da hun fik menstruation; hjemme hos os var menstruation et ikke-tema. Men det virker som om der er nogle fællestræk. De fleste drenge har erfaringer med at onanere sammen i deres barndom, hvorfor gør piger ikke det samme?

Efter at have set Dodsons film tænker jeg, at det ville være en fin måde at opleve at knytte bånd på med sine veninder.

I dag er det sejt for piger at shoppe sammen på Kondomeriet, men hvor mange veninder deler erfaringer om sexlyst og masturbation? Caroline Korsvoll spørger sig selv i *Rosa Prosa* (norsk antologi fra 2006, hvor unge norske piger skriver om sexlyst) om, hvorfor det var fedt for hende og veninderne at snakke om deres seksuelle erobringer, men ikke om at være liderlig.

- Liderlighed var et ikke-tema i pigegruppen, skriver Korsvoll. Det gjaldt om at få drengene til at komme, flest mulige uden at blive stemplet med et rygte som billig eller luder. Det blev en hårfin line at balancere på, og mange piger bliver balancekunstnere.

Hvad sker der? I Norge har feminismen været optaget af social og politisk lighed og frihed fra diskrimination. Vi har fået politiske paroler for lighed og rettigheder, men hvordan er det med de erotiske fantasier?

Hvad har feminismen erstattet den erotiske diskurs med? Hvilket erotisk sprog har vi - andet end det nedarvede sprog, som spiller på magt og forskelle? Hvordan passer forførelse og hengivelse ind i statsfeminismens ligestillingsdiskurs? Og hvor bliver liderligheden og orgasmen af, når forventningerne til det moderne individ er at være kontrolleret og behersket?

Frygter vi det inderlige begær som noget ubehersket, grænseløst, dyrisk? Må erotisk lyst være behersket, begrænset, civiliseret? Hvilke slags forestillinger har vi om lystne piger? Hvad tænker vi om piger, som ser porno, ikke sammen med sin partner for at berige sit seksuelle liv, men alene? Om piger som lever sologamt og er seksuelt tilfredse med sig selv? Hvor seksuelt frigjorte er vi egentlig?

Kønsklaustrofobi. At vi ikke er så seksuelt frigjorte og ligestillede, som vi gerne vil gøre os selv til, er ingen bombe. Det har antologier som *Rosa Prosa* i de senere år gjort lysende klart.

Som pige/kvinde (det kommer lidt an på humøret) har jeg først og fremmest været optaget af pigers ufrihed og mangel på lige rettigheder og muligheder (for eksempel til frit at støve fyre op i byen). Senere har jeg fået mere og mere medfølelse med fyre og mænds ufrihed og har set hvordan de er hæmmet af 'ligestilling' som ideal. Mange mænd er nærmest paralyseret af frygten for at fremstå som politisk ukorrekte. De vil nemlig fremstå

som nogen, der tager noget, som ikke må tages. Kvinder, derimod, vil nemlig give indtryk af at være ofre for reklamen. De skal helst se godt ud, være i god form og optaget af kostvaner og sundhed, men de skal ikke være så optaget af deres udseende, sminke og mode, at det bliver iøjnefaldende. Eller, man kan godt være blikfang, men det skal ligesom bare komme sådan helt tilfældigt, *just happened to be a good hair day*. Det bliver krævende i længden. Ikke mærkeligt at unge rapporterer om at have kønsklaustrofobi.

Hvad er det egentlig som står på spil? Velfærdsstatens familieværdier? Ethiske synspunkter? Det politisk korrekte? Hvad styrer normerne for hvad slags og hvor meget sex, som er korrekt?

Vigdis Hjorth skriver i forordet til *Rosa Prosa* at virkelig frihed har vi først den dag »det er opportunt for kvinder og mænd skamløst at proklamere at de længes og elsker til døden, eller at de ikke har lyst, og har det fint med det, for frigjort fra deres begær har de tid til andre vigtige sager.«

Hjorths kommentar siger noget om den herskende diskurs for hvad slags midt-i-mellem type forhold til sex, det er opportunt at have i dag, hverken for meget eller for lidt.

Porno kan åbne. Den feministiske pornografi kan udvide det snævre 'korrekte' rum. Den herskende diskurs begrænser, mens pornografien kan tilbyde et større rum for kvinder og mænd til at praktisere køn og seksualitet.

Pornografi kritiseres for at befæste stereotype forestillinger om køn og seksualitet, og for at være kvindeundertrykkende snarere end kvindefrigørende.

I de film, jeg har set på i mit forskningsprojekt, har jeg fundet potentialet til undergravning af stereotyper og en udvidelse af diskursen sådan at enkeltindividernes spillerum til at etablere seksuel identitet/praksis bliver større. Pornoskuespillerne bryder ud af de klaustrofobiske køns- og seksualitetskategorier, og de dyrker muligheden for at lege med og spille forskellige roller, og rollerne udvides og byttes rundt. Grænserne bliver mere porøse.

Kvinder må holde op med at gøre sig selv til offer for en diskurs som undertrykker, diskriminerer eller overser, og i stedet gøre sig set og hørt sådan, de ønsker at blive set og hørt. Først da kan statsfeminismens ligestillingsideal og den seksuelle frihed tale samme sprog.

Anne Sæbø er professor ved St. Olaf College i USA og var i 2006 gæsteforsker ved Senter- for kvinne og kjønnsforskning, Norge, på et porno-projekt. Teksten er oprindeligt publiceret i det feministiske tidsskrift Fett (2/2006), Norge.

OVERSÆTTELSE OG DANSK BEARBEJDELSE:
ULRIKKE MOUSTGAARD

Hvori består 'feministisk porno' – for netop at kunne kalde sig feministisk? Dramatiker Gritt Uldall-Jessen har i flere år været involveret i og optaget af dette spørgsmål omkring feministisk porno og gør sig her en række tanker om bl.a. lyst, magt og fortællesprog.

Feministisk porno kan begynde her!

AF GRITT ULDALL-JESSEN

»Seksuel frigørelse har været og fortsætter med at være et mål inden for feminismen.«

– Gayle Rubin

Kategorien 'kvinde' aktiverer bestemte forestillinger på samme måde som det er tilfældet med betegnelsen 'porno'. PORNO. P O R N O.

Vores forestillinger om porno udfordres og udvides konstant fra forskellige fronter: Et nyere initiativ fra Tyskland er *Berlin Porn Film Festival*, der i år afholdes i den tyske hovedstad for tredje gang. Festivalen inkluderer bl.a. filmisk materiale, workshops og foredrag fra den alternative del af pornobranchen, hvis man kan tale om en sådan, da dele af den arbejder uden for det kommercielle

kredsløb med en direkte politisk, kunstnerisk tilgang til genren.

Så er der initiativet *Cumzcut*, der tidligere indgik som en del af festivalen, men som nu ifølge deres hjemmeside er en omrejsende international workshop eller enhed »coming to a queerfestival near you«.

Cumzcut arrangerer bl.a. en konkurrence for alternative, pornografiske kortfilm. Her forenes det queerpolitiske med aktivismekulturen. Filmene er underlagt nogle bestemte betingelser, fx må de kun have en

varighed på fem minutter, være optaget inden for et afgrænset tidsrum, indeholde bestemte genstande etc. *Cumzcut* arbejder ud fra ideen om delte rettigheder dvs. at man som filmmager helt kan vælge at overdrage og eller på anden måde dele sine rettigheder til det materiale, der dannes ud fra og indgår i festivalen.

Et tredje initiativ er det lesbiske magasin *GLU (Girls Like US)* med base i Amsterdam. Bladet har udgivet otte numre siden 2005, det udkommer i New York og distribueres i hele verden, også i Danmark. *GLU* har indoptaget pornoestetiske træk og viser ofte nøgenfotos af kvinder i forskellige positurer – til ære for det lesbiske blik. Redaktørerne af bladet er kvinder, men man skal være opmærksom på at ikke alle fotos, hvor kvinder optræder som nøgenmodeller, er fotograferet af kvindelige fotografer. *GLU*'s beskrivelse af sit programindhold er, at det bl.a. gerne vil være et modsvar til 'vanilla' [:blød sex] dvs. den gængse, let romantiserende repræsentation af lesbisk kultur.

Sidst men ikke mindst er der den franske aktivistbaserede, men instruktørstyrede lesbiske pornofilm *One Night Stand*. Filmen er instrueret af still-fotografen Emilie Jouvét, og den blev vist til *Copenhagen Gay and Lesbian Film festival (CGLFF)* sidste år på linje med andre film.

Magt bør tænkes anderledes. Der er divergerende holdninger til porno inden for den feministiske kultur. Nogle positioneringer benytter direkte betegnelser som 'pro-sex' eller 'sex positiv' for at betone, hvordan disse positioner er positivt stemt over for sexarbejde. Andre feministe sætter spørgsmålstejn ved de seksuelle fantasier, der kommer til udtryk inden for porno og efterspørger en problematisering af det stof og den form, som de har taget i et patriarkalsk samfund. Fordi en fan-

tasi er seksuel, er den så fritaget fra at være underlagt en kritisk, feministisk analyse? Kan – og bør? – man ikke forandre dens stof, hvis det stof viser sig at være af en karakter som kan betegnes som et udtryk for misogyni (kvindehad, red.)?

Den amerikanske antropolog Gayle Rubin fremfører i artiklen *Thinking Sex* i antologien *Pleasure and Danger: Toward a Politics of Sexuality* fra 1984 det synspunkt, at man inden for den feministiske analyse mangler en forståelse af seksualitet som et domæne, hvor en udredning af et begreb som magt må finde sted ud fra andre end fx marxistiske forståelsesparametre herunder ud fra 'sex-positive' afsæt. Som Rubin skriver: »Seksualitet er for feminismen, hvad arbejde er for marxismen.«

Den form for marxistisk magtudredning, der ellers gøres brug af som et analyseredskab inden for fx radikal feminismen over for fx arbejdsforhold, er ikke virksom inden for domænet seksualitet, når vi taler om de seksualitetsformer, der betegnes som konsensuelle – dvs. at handlingerne foregår mellem bevidste, frivillige partnere i en gensidig forståelse af og enighed om disse.

Gayle Rubin åbner op for nye ideer for, hvordan magt kan tænkes, og hvordan man bør tilegne sig andre forståelser end de gængse for, hvilke slags kontrakter og aftaler, der indgås imellem mennesker omkring seksualitet fx på film etc. For som hun skriver:

»Den feministiske tankegang mangler ganske enkelt synsvinkler, der kan favne seksualitetens sociale organisation. Relevanskriteriet i feminismen hindrer den i at vurdere kritiske magtrelationer inden for seksualitetens område.«

Ja tak til andre fortællinger. Jeg vil som en feminist, der både identificerer mig med den radikale feministiske, queer-aktivistiske bevægelse såvel som den 'sex-positive' del af

feminismekulturen, gerne bidrage til at vægte de positive og lystfyldte aspekter for kvinder af alle køn i spørgsmålet om repræsentation af seksualitetsformer.

Jeg ser mange muligheder i, at kvinder i forskelligt regi kan være med til at danne udtryk og repræsentationer, der kan styrke og give 'plads'. Jeg synes, det er en nødvendighed at bidrage til alternative repræsentationer af seksualitetsformer og praksisser som en modvægt til de normative strukturer, der pålægges alle, inden for et patriarkalsk, heteronormativt, et kønsystem-abonnerende, borgerligt samfund.

Seksualitet er, som det fremtræder i medierne, ofte behæftet med forestillinger om sygdom, undertrykkelse og tvang. Kvindeseksualitetsformer er i særdeleshed genstand for en masse fortællinger, der er skabt til ære for det heteroseksuelle, mandlige blik. Det vil være interessant som feminist at beskæftige sig med andre fortællinger dvs. sætte andre slags billeder og tekster omkring kvinders seksualitet i cirkulation – gerne i lukkede fora – dog uden at afgrænse sig fra den realpolitiske virkelighed og ved fortsat at forholde sig til konkrete eksempler for udbytning og undertrykkelse som trafficking etc.

For mig som radikal 'sex-positiv' feminist er det ligeledes vigtigt at tænke den kapitalismekritiske analyse med ind i det frigørelsesprojekt, der taler for retten til en feministisk pornografi. Hvordan kan vi skabe sådanne frirum – også på film – uden om det kommercielle forventningspres, men også med fare for, at vores initiativer indtages i mainstream og derigennem udvandes? Hvem sætter præmisserne for hvem og hvad, der har adgang til at blive repræsenteret inden for disse feministiske pornofilm? Er det kun unge, hvide, tynde aktivister, hvis kønnede performance er genkendelig og

identificerbar for den lesbiske majoritet? Hvad med en udfordring af de vante stereotyper inden for den lesbiske kultur?

Ingen eneret til ordet porno. Når man som feminist vil arbejde med repræsentation af eksplicitte seksuelle handlinger, så vil man indledningsvis være nødt til at tage stilling til, hvordan man vil forholde sig til betegnelsen 'porno'.

Det er man, fordi »definitioner har direkte indflydelse på, hvordan folk tænker på og forholder sig til et emne,« som den amerikanske feminist og politiske kommentator Wendy McElroy skriver i bogen *XXX: A Woman's Right to Pornography* (1997).

Man vil kunne benytte andre ord som 'sexrepræsentationsfilm' eller 'sexfilm' for at afværge den forventningshorisont, der kommer med et ord som 'porno'. På den anden side skal man heller ikke se bort fra den feministiske *power*, der ligger i at tage et ord som 'porno' og bruge det, som man vil. Patriarkatet skal ikke tro, at det har eneret på ordet.

Porno er, som jeg ser det, en samlebetegnelse for materialer af forskellig slags (litteratur, video, film, foto, tegneserier etc.), der indebærer en repræsentation af menneskekroppe i forskellige former, varianter og sammenstillinger, herunder interaktion, som implicerer eller associerer til seksuel nydelse og seksuel funktion. Genren forpligtiger ikke til at have en speciel funktion eller opfylde et bestemt formål. Porno kan – men skal ikke nødvendigvis – være designet til at anspore til seksuel stimulation.

Denne definition læner sig tæt op af Wendy McElroys definition på pornografi: »Pornografi er den eksplicitte kunstneriske skildring af mænd og/eller kvinder som seksuelle væsener«.

Det, som jeg godt kan lide ved McElroys definition er netop, at den forsøger at være værdineutral, åben

og inkluderende. Lige bortset fra at jeg ville have vendt om på rækkefølgen af »mænd og/eller kvinder« og have tilføjet »af alle køn« herunder også »intet køn«.

Pornografi ud fra egne præmisser.

Herhjemme – i et radikal feministisk queer-aktivistisk miljø, der nu igennem lang tid har ytret ønske om at skabe en anden form for repræsentation af seksualitet, en feministisk pornografi, en queer pornografi – her sker der fortsat ikke noget?

Bortset fra at jeg har fået at vide, at der på queerfestivalen i København i sommers var nogle aktivister, der optog pornofilm i forbindelse med en workshop, der var ledet af en amerikansk sexarbejder.

Der har i de sidste par år været mange forstadier til og initiativer til at optage kvindesexrepræsentationsfilm fx i Kvindehuset i København. Spørgsmålet har hele tiden været: Hvad kunne en sådan film indeholde, når biseksuelle, lesbiske, transkønnede og andre kvinder skal repræsentere sig ud fra egne præmisser? Hvordan skulle en sådan produktion filmes? Der er blevet optaget et råmateriale i Kvindehuset, der udgør et slags grundlag og en research for et videre arbejde med projektet.

Hvis man vil lave sine egne feministiske pornofilm for sig selv og sit miljø, så må et sådant projekt efter min erfaring være funderet i gensidig tillid. Det må, som i tilfældet med det nyere initiativ som workshoppen på queerfestivalen, være tænkt som et queerpolitisk projekt, hvor man har et frigørelsesprojekt også rent økonomisk for øje dvs. det er tænkt uden omkring det kommercielle aspekt. Man må forpligte sig kollektivt i et filmprojekt, der altid rent produktionsmæssigt må være et kollektiv. Dvs. alle må hjælpe til med det praktiske, det produktionsmæssige. Man må forholde sig til svære spørgsmål om hvordan

seksuelle handlinger, stemninger og følelser, tanker og fantasier skal repræsenteres, hvordan visualisere og omsætte idé-materialet til film, hvordan selve den kreative proces skal foregå, hvem skal redigere materialet og hvem skal efterfølgende have adgang til det og under hvilke omstændigheder?

For et spørgsmål, der var nærværende for mig, da jeg så den føromtalte pornofilm *One Night Stand*, var, hvordan de aktivister, som deltog i filmen, forholder sig til, at den indoptages inden for det kommercielle pornomarked? Hvordan fordeles de midler, der dannes ud fra filmen? Kan det organiseres og fordeles anderledes?

Feministisk porno begynder lige her ved sådanne tanker. Skal jeg se at komme i gang?

Foto på side 11: Gritt Uldall-Jessen instruerer.

Foto ovenfor: framegrabs fra *Five Hot Stories for Her* (2008)

Gritt Uldall-Jessen er dramatiker og stifter af den nu opløste aktionsgruppe Female Fist, der holdt til i Kvindehuset i København. Female Fist stod bl.a. bag projektet omkring en aktivistisk baseret, bruger-til-bruger distribueret og non profit kvindesexfilm. Hun skriver her som uorganiseret enkeltperson og deltager i en nyindstiftet feministisk studiekreds, som inden længe vil etablere en blog.

Et nyt pornofilmprojekt i Sverige lader ganske almindelige mennesker filme sig selv med mobiltelefon, når de dyrker sex.

Svensk statsstøtte til alternativ porno

AF ULRISKE MOUSTGAARD

Hun har lukkede øjne og bevæger sig knapt, som hun sidder der foran et vægtæppe i en privat lejlighed.

Det eneste, man kan se, er hendes ansigt, og først da den unge kvinde efter flere minutter giver en lille hurtig lyd fra sig, står det klart for seeren, at det, man lige har overværet, faktisk er en sexscene.

Kvinden på filmen er en forsmag på et nyt svensk pornofilmprojekt, der skal være en modvægt til den etablerede porno. Projektet hedder *Dirty Diaries* og har som den første pornofilm nogensinde fået støtte af den svenske stat.

Sveriges Filminstitut har spyttet 350.000 svenske kroner i kassen til filmen ud fra løftet om, at projektets formål er at redefinere porno, så optagelserne ses i form af feministisk eller queer porno, at ingen vil komme til skade under optagelserne, og at alle medvirkende vil være over 18 år.

– For mig er det en undersøgelse af erotiske film fra et helt andet perspektiv; et feministisk perspektiv. Jeg synes, det er et meget spændende projekt med klare kunstneriske ambitioner, udtalte Anne-Marie Söhrman Ferm, rådgiver ved Sveriges Filminstitut til de svenske medier i forbindelse med den årlige uddeling af penge.

Revolution i vente. Bag projekt *Dirty Diaries* står den unge svenske filminstruktør Mia Engberg. Hun har skabt projektet som en feministisk reaktion på den porno, man kan se i dag, og hendes ønske er at demokratisere pornoen.

Dirty Diaries er intet mindre end en pornografisk revolution, står der på projektets hjemmeside. Ideen er, at ganske almindelige kvinder kan lave deres egen pornofilm – eller erotiske film – efter eget hoved. Alle er velkomne til at bidrage med deres egne optagelser på mobiltelefon, de bestemmer selv hvordan filmen skal laves.

Ingen skal tjene penge på projektet, så alle medvirkende er ejere af filmen. Et problem med pornindustrien er nemlig, at der er rigtigt mange penge i den, men bare ikke for dem, der optræder foran kameraet.

Til sidst bliver alle bidrag klippet sammen, og Mia Engberg forestiller sig, at det vil blive en film med alle former for sex – lesbisk, hetero, trans, blid, hård – ja, ligefrem tegnefilm og poesi indgår i hendes forestillinger om det endelige resultat.

– Den almindelige mainstream-porno er så fantasiløs, at det skrider til himlen. Det er trist, at seksualitet bliver gjort så kedelig, når den udgør en så rig kilde at øse ud fra. Når man kan lave spændende film om næsten alt andet, hvorfor kan man så ikke lave spændende film om sex? Det er det, vi vil undersøge. Kan man virkelig ikke lave mere spændende porno? spørger Mia Engberg i et interview med den svenske avis *Svenska Dagbladet*.

Kvindens nydelse provokerer. Mia Engberg har allerede noget erfaring i genren. Hun står bag tre film, der alle kredser om køn og seksualitet.

Den første, *Manhood* fra 1999, un-

dersøger det såkaldte ‘gender bending’ – en betegnelse for personer der aktivt overskrider eller bøjer de forventede kønsroller ved at afvise de herskende køns kategorier. Dokumentarfilmen *Bitch & Butch* fra 2003 undersøgte, om det er muligt at lave feministisk porno. Og *Selma & Sofie* fra 2001 var Sveriges første erotiske film for kvinder.

Ideen til det nye projekt fik Mia Engberg, da hun forbindelse med en filmfestival i Stockholm skulle lave en film, der var optaget på mobiltelefonkamera.

Hun valgte at bede en række venner om at filme deres egne ansigter, mens de havde sex eller masturberede. Filmstumperne blev lagt på internettet og medførte stærke reaktioner, der på sin egen måde sagde noget om almindelige menneskers forestillinger om porno og køn.

Flere syntes, de masturberede medvirkende var grænseoverskridende og ligefrem ækle, mens andre brokkede sig over, at kvinderne var grimme og slet ikke havde make-up på.

– Det er tankevækkende, at det er så provokerende at se en kvindes nydelse, konstaterer Mia Engberg.

Hun er spændt på, hvad reaktionerne på det nye projekt vil være.

– Det her er et eksperiment. Om ti år, når vi har lavet forskellige film og har mødtes, talt og forsøgt, vil det måske vise sig, at det ikke lader sig gøre at lave feministisk porno. Men vi må i det mindste forsøge, siger hun.

Dirty Diaries udkommer i foråret 2009.

Fakta: Pluk fra kvindepornoens klassikere

Femme

En af de første kommercielle pornofilm, der blev lavet til og af kvinder. Filmen består af seks episoder med både yngre og modne kvinder, som får deres seksuelle fantasier opfyldt.

Instruktør: Candida Royalle

Indspilningsår: 1984

Five Hot Stories for Her

Filmen har vundet flere priser og er lavet specielt for kvinder med skildringer af både lidenskab, hengivenhed og sex. Tre af historierne er heteroseksuelle, en er med pigesex og en med homosex.

Instruktør: Erika Lust

Indspilningsår: 2008

Afrodite Superstar

Første erotiske film målrettet farvede kvinder. Hovedrolleindehaveren og instruktøren er også begge farvede kvinder. Historien handler om den unge kvinde Afrodite, der bor i Beverly Hills og en dag bliver opdaget som kommende stor hip hop stjerne.

Instruktør: Venus Hottentot

Indspilningsår: 2006

O's historie

O's Historie tilhører den erotiske litteraturs klassikere. Den blev skrevet af journalisten Dominique Aury under pseudonymet Pauline Réage. Hendes identitet blev først afsløret 40 år efter udgivelsen i 1955. Filmen O's historie bygger på bogen og forholder sig til de seksuelle eventyr, en ung parissk modedesigner »O« er en del af.

Indspilningsår: 1975

Pirates

Med stærk inspiration fra spillefilmen *Pirates of the Caribbean* er pornofilm *Pirates* verdens hidtil dyreste pornofilm med et budget på 58 millioner kroner. Filmen er i flere dele og har vundet 40 priser. Den er bygget op som en rigtig spillefilm både hvad angår historie, special effects, lyd, lys og detaljer.

Indspilningsår: 2007

All about Anna

Zentropas bestseller, en spillefilm med erotiske scener. Filmen er romantisk med ægte sexscener, dog ikke med close-ups som man ser i andre pornofilm. Indeholder hetero og lesbisk sex. De fleste skuespillere er nybegyndere.

Instruktør: Jessica Nilsson

Indspilningsår: 2005

Danish Deluxe

En række film skabt af den danske kvindelige pornoinstruktør Lizeth.

Instruktør: Lizeth

Da kvindepornoen blev dansk – og pæn

I slutningen af 1990'erne blev danskerne begavet med et nyt fænomen: pornofilm til kvinder. Under stor mediemæssig bevågenhed producerede Zentropaselskabet Puzzy Power to film, der tog udgangspunkt i kvinders nydelse og lyst. Men hvordan ser kvindelig lyst ud på film? De danske eksperimenter viste, at der stadig er et stykke vej, før kvinder i pornofilm får lov at være ikke blot *nydelige* men også *nydende*.

AF METTE GRIMSTRUP

Sidste scene i filmen *Constance*: Lola, den smukke borgfrue, har sneget sig ud af sin borg og hen til sin hemmelige elsker i skoven. De mødes i et hedt favntag og kaster sig over hinanden på den simple halmseng. Elskerens slikker Lola, tager hende forfra, bagfra, fra siden.. Lola stønner og hjælper til. Begge er svedige. Lola virker for første gang i filmen til at være påvirket – frem til nu har hun nemlig ellers bevaret et roligt, kontrolleret ansigtsudtryk, stort set lige meget hvilke seksuelle konstellationer, hun befandt sig i. Men idet denne scene er ved at nærme sig sit klimaks, og elskerens bevægelser bliver hidsigere og hidsigere, fremviser Lola for første gang en ivrighed, der overbeviser seeren om, at også *hun* får noget ud af akten. Hun er svedig, febrilske fingre flagrer over mandens krop og ansigt, hun stirrer intenst på ham og ivrer ham fremad med små støn: »Ja, ja, mere!«

Men så glipper filmen pludselig.

For i stedet for den overdådige, kvindelige orgasme, scenen synes at lægge op til, vælger den i stedet den sikre, pornografiske løsning: Manden stønner, trækker sig ud, og sæden sprøjter ud over Lola. Kameraet interesse-

rer sig nu ikke længere for, hvor hun er i processen. Den formodes tilsyneladende at være afsluttet, og billedet fader ud.

Manifest med visioner. Ovenstående scene stammer fra en af de to pornofilm til kvinder, som Zentropa-selskabet Puzzy Power producerede i slutningen af 1990'erne.

Det var første gang i dansk filmhistorie, at der blev lavet pornofilm til kvinder, og både filmen *Constance* (1998) og *Pink Prison* (1999) medførte intens pressedækning fra stort set alle danske såkaldt seriøse medier.

Puzzy Powers film var ikke kun en danmarksbegivenhed. Zentropa blev samtidig verdens første mainstream-filmselskab med en afdeling for hardcore pornofilm.

Visionen var at skabe kvalitets pornofilm til kvinder, og til det formål blev nedsat en kvindeggruppe, som skulle fastlægge en række fælles retningslinjer for, hvad de ønskede at se i pornofilm.

Resultatet blev Puzzy Power Manifestet, som siden har ligget til grund for pornofilmene *Constance* og *Pink Prison*.

Manifestet lægger især vægt på, at "filmene skal have handling og kunstnerisk indhold, personer skal have karakter og fylde." Kvinder vil se kvalitet, de vil se film, der tager udgangspunkt i kvinders nydelse og lyst, og de vil se følelser, erotik og smukke billeder af smukke kroppe.

Både *Constance* og *Pink Prison* er da også af højere kvalitet end de fleste mainstream-pornofilm. De er flot filmede, deres plot er nogenlunde sammenhængende, og

skuespillerne er smukke at se på. Begge film lægger også vægt på at have stærke, handlekraftige kvinder i hovedrollerne.

I *Constance* har vi pornomodellen Katja Kean som den erfarne godsfrue, der oplærer den unge Constance udi seksuallivets glæder, og i *Pink Prison* spiller Kean den nævenyttige fotograf Mila, som bryder ind i et mandefængsel for at afsløre dets hemmeligheder.

Men i begge film sker der alligevel noget mærkeligt i sexscenerne.

Mangel på kvindeorgasmer. »Forventningens glæde er og bliver den største.«

Således afslutter Puzzy Power Manifestet sit korte afsnit om 'erotik'. Og det har manifestet jo ret i - i hvert fald så længe pornogenren bliver ved med at fremstille sex som noget, der kun tilfredsstiller den ene part i showet.

Puzzy Power ville bryde med denne tendens i pornogenren, og netop derfor virker det desto mere besynderligt, at den kvindelige orgasme næsten ikke optræder i de to film.

På trods af at den megen seksuelle aktivitet tilsyneladende foregår på kvindernes præmisser, er det hovedsageligt mændene, der kommer.

I *Constance* optræder ikke en eneste kvindelig orgasme.

Filmen er bygget over fem forskellige sexscener, og de afsluttes alle fem med det velkendte come-shot: Den eller de mandlige deltager(e) ejakulerer synligt enten ud over sig selv eller over Lola.

Stills fra *Constance* (1998), Puzzy Power (nu Innocent Pictures).

Pink Prison følger ikke helt samme skabelon, men ender dog med samme problem. Filmen er ikke ligesom *Constance* præget af de synlige come-shots. I flere tilfælde kommer mændene inde i Mila, dvs. uden for kameraets rækkevidde. Man kunne nu derfor mene, at begge parter stod lige i forhold til den visuelle fremstilling af den seksuelle tilfredsstillelse. Men igen er det mændenes klimaks, der afslutter scenen.

Det er hans støn og pludselige slappe krop, der afgør, hvornår sexscenen er slut.

Det hele forekommer en anelse besynderligt i og med, at begge film er rettet mod kvinder og dermed kunne forventes at ville prioritere den kvindelige tilfredsstillelse højere. Hvoraf kommer denne forkærlighed for come-shottet og det mandlige klimaks?

Dokumentation i højsædet. Ifølge den amerikanske feminist og filmteoretiker Linda Williams hænger come-shottets popularitet sammen med pornofilmens nære slægtskab med dokumentargenren.

Synlighed er et af de allervigtigste parametre i pornogenren. Vi skal have bevis for, at der virkelig er sket 'ægte sex' foran kameraet. Det, der tæller i en pornofilm, er følelsen af autenticitet, af at de medvirkende var tændte, og at de virkelig havde sex. Bevisførelsen for denne autenticitet kommer forud for fiktionen; således er det fx vigtigere, at kameraet kan se hvad der sker, end at skuespillernes stillinger forekommer sandsynlige inden for den fiktive ramme.

I løbet af pornofilmens historie har denne bevisførelse ifølge Williams ændret sig fra hovedsageligt at fokusere på den seksuelle aktivitet til også at skulle dokumentere den seksuelle tilfredsstillelse. Det vil i praksis sige, at hvor filmenes vigtigste billede før var "meat-shottet", altså nærbilledet af penetration, så blev det nu come-shottet, altså afslutningen på sexakten, hvor mandens sæd sprøjter ud over kvindens krop eller ansigt.

At det lige blev come-shottet, der kom til at dominere pornogenren, er ifølge Williams en smule paradoksalt og symptomatisk for genrens skæve kønsfremstilling.

Kvindens nydelse mindre synlig. På grund af sin tilblivelse inden for et mandsdomineret univers har pornogenren i høj grad været præget af, hvad filmteoretikeren Laura Mulvey døbte *the male gaze*.

Kameraets undersøgende blik har hovedsageligt været rettet mod kvindekroppen, med stripshowet som det arketyperiske billede på bestræbelsen på at afdække kvindens hemmeligheder.

Men med kravet om nu også at dokumentere den seksuelle tilfredsstillelse, støder genren på et dilemma.

Den mandlige krops lyst kan til en vis grad repræsenteres visuelt i form af det erigerede lem og ejakulation, men målt på denne led kommer den kvindelige krop til kort. Kvindens orgasme har ikke noget ydre, synligt og umisforståeligt kendetegn, men foregår skjult for kameraets blik.

Genrens søgen efter synlige beviser for kvindekroppens nydelse hindres altså af, at den søger på den mandlige krops præmisser.

Men i stedet for at ændre præmisserne, ender det syn-

lige come-shot med at blive det fælles, samlende symbol for begges seksuelle tilfredsstillelse. Og jagten på beviset for kvindens lyst droppes stort set.

Kvinden kommer, når det passer ind i fortællingen, dvs. når manden kommer.

Denne tradition præger som nævnt både *Pink Prison* og *Constance*. Og det kan ærgre, eftersom ideen om at lave pornofilm til kvinder burde kunne give plads til en søgen efter andre præmisser.

Porno light. Både *Pink Prison* og *Constance* bygger, ligesom *Puzzy Power Manifestet*, på nogle forholdsvis konventionelle forestillinger om kvinders seksualitet.

Kvinder vil ikke have porno, de vil have erotik, og det skal se lækkert ud.

Men spørgsmålet er, om ikke denne forestilling netop får lov at bestå, så længe vi kun har ét billede af, hvordan porno ser ud?

Såvel manifestet som filmene lægger stor vægt på, at al staffagen uden om sexscenerne skal være af bedre kvalitet. Men selve sexscenerne ændres der meget lidt på. Hvilket kan synes paradoksalt, eftersom det netop er dem, der definerer filmen som en pornofilm.

Forestillingen om kvinders mere romantiske seksualitet risikerer dermed blot at føre til en art "porno light", hvor de grundlæggende pornografiske seksuelle kønsroller får lov at bestå uantastet, så længe de bare pakkes ind i en smule pænere belysning og pænere skuespillere.

Kvindeporno sælger. Det kan naturligvis diskuteres, hvorvidt en overbevisende kvindelig orgasme bør opstilles som målet for en kvindepornofilm.

Ved blot at fremstille en kvindelig modpol til det mandlige come-shot bliver vi jo inden for den samme, dokumentar-prægede logik og udelukker muligheden for, at kvindens nydelse er en anden end det, der kan måles og synliggøres.

Men på den anden side er der også noget helt elementært frustrerende ved manglen på repræsentationer af kvindelige orgasmer.

Repræsentationer er, på trods af faren for forvanskninger og forsimpning, en måde at synliggøre og muligvis gøre et fænomen.

Constance og *Pink Prison* er ifølge produktionsselskabets hjemmeside Skandinaviens mest solgte sexvideoer og har været det siden deres udgivelse. Filmene har altså ikke ramt helt forkert, og deres store succes beviser under alle omstændigheder, at der er et stort behov for anderledes pornofilm.

Man kan håbe, ideen om at lave pornofilm for kvinder ikke blot fører til en stivnen i nye konventioner, men fører til en øget opfindsomhed og flere alternative bud på, hvordan sex på film kan se ud, og hvordan kvinders gådefulde orgasme tager sig ud, når den ikke partout skal times med et come-shot.

Mette Grimstrup er cand. mag. i Moderne Kultur og Kulturformidling og har skrevet speciale om dansk kvindeporno.

Frk. Lohses fornemmelser

For ti år siden lancerede filmselskabet Zentropa Danmarks første pornofilm – *Constance* – for kvinder. Pornomodellen Christina Lohse var en del af projektet og blev hurtigt ikon for tidens nye trend, fordi hun ikke skammede sig over sin seksualitet. Men bag den stærke medie-personlighed gemte sig også en mørk bagside. Læs uddrag af Christina Lohses historie her.

AF ULRISKE MOUSTRUP

Da Berlingske Tidendes udsendte medarbejder i marts 1998 ringede på døren til en lejlighed på Østerbro, hvor hun skulle møde en ung kvinde, der var godt på vej mod stjernehimlen, havde hun formodentlig forestillet sig et noget andet scenarie.

Få uger forinden havde hendes interviewperson, Christina Lohse, vakt opsigt på Nordens største sexmesse 'Erotica 2000' i Forum i København. Her havde den 30-årige Christina og hendes irske mand Stephen optrådt med et dominansshow, som fik folk til at vende sig om, når de midt i dildoboder og pornofilm fik øje på den slanke kvinde, som trak af sted med en menneskehund af hankøn i snor. Hun var klædt i sort og knirkende læder, han kravlede af sted med en lædermaske med kighuller for ansigtet, mens han slikkede hendes højhælede latexstøvler.

Parret havde for længst slået deres

navn fast i den danske sexverden. De optrådte med jævne mellemrum til de fetichfester, der i støt voksende omfang fandt sted i Danmark sidst i 1990'erne. De havde medvirket i en lang række pornofilm og kunne i det hele taget ses alle steder, hvor der skete noget i pornobranchen – 'parret har i nogle år været personificeringen af den danske pornobranche i medierne,' som Dagbladet Politiken skrev dengang.

Selv var Christina Lohse blevet et ikon i branchen. Hendes ligefremme måde at tale om sex, lyst og porno på var et tilløbsstykke; det samme var hendes nyfeministiske tilgang til emnet: Christina nægtede at skamme sig over, at hun som kvinde havde en stærk seksualdrift, og hun arbejdede aktivt for at gøre pornobranchen mere stuere og kvindevenlig.

Derfor var hun også selvskrævet til en plads på holdet, da det danske filmselskab Zentropa begyndte at

arbejde på et nyt pornokoncept, der skulle lave pornofilm for kvinder. Produktionen stod Zentropas datterselskab Pussy Power for. Christina var én af i alt fem kvinder i Pussy Power, som udarbejdede et manifest og nogle dogmeregler for, hvordan de nye pornofilm skulle laves, så de appellerede til kvinder: Ja til handling, følelser og erotik. Nej til pornofilmenes klassiske cum shot-scener, hvor en kvinde bliver oversprøjtet med sæd i ansigtet.

Medierne elskede de nye toner – og Christina. I løbet af ultrakort tid havde den selvsikre unge kvinde indtaget den danske mediescene med stormskridt. TV3 havde lagt billet ind på at følge Christinas liv til en kommende dokumentarserie om danskernes erotiske liv, 'Sexorama'. Populære tv-talkshows som 'Pernilles Univers', 'Mors Hammer' og 'Og så på en torsdag' stod i kø for at få hende til at deltage.

- Jeg havde en vision om at portrættere kvinders seksualitet offentligt. Pornobranchen var så domineret af mænd og mænds sexfantasier, så den ikke rigtig talte til kvinder – i hvert fald ikke mig. Så på en måde var det en græsrodsbevægelse, jeg forsøgte at starte, fortæller hun.

Budskabet gik rent ind i nyhedsmaskineriet. Man kunne således også stifte bekendtskab med Christina på sendefloden i morgentv-programmer som TV2s 'Go' morgen Danmark' eller i Nyhederne om aftenen. Efterhånden var den unge kvinde blevet en stor del af det ugentlige mediebillede, at hun samme år – i 1998 – kom med i TV3s nytårsudsendelse 'Året, der gik'. Og nu skulle hun igen give interview til et dansk medie, der var nysgerrig efter at vide, hvem der gemte sig bag ikonet Christina Lohse.

Berlingske Tidendes journalist trådte indenfor i Østerbro-lejligheden og så sig omkring.

»Christina Lohse lukker op til sin lejlighed iført kort – sort og stram – nederdel. Håret er mørkt, kort-

klippet og lidt pjusket. Midt på den tætsiddende bluse henover brystet sidder det eneste, der ikke er sort. Et glimtende rødt hjerte. I sine Dr. Martens-støvler uden hæl er Christina Lohse ikke særlig høj – og fraværet af læder og lak gør det svært at finde fetichisten fra Forum,« skrev hun i portrættet, der fik overskriften 'Frk. Lohses fornemmelser'.

Journalisten noterede sig også, at Christina boede helt almindeligt.

»Der er intet i den moderne friværvelses, der afslører, at parret dyrker en – set med samfundets øjne – særpræget form for sex. En ganske almindelig lejlighed, med ganske almindeligt malede vægge i de farver moden foreskriver. Matchende mørkegrøn hjørnesofa i stuen og Tv'et placeret i strategisk se-afstand. På sofabordet ligger Disneys 'Askepøt' og i baggrunden står to guldfisk stille i deres bowle.«

Christina svarede beredvilligt på de mange spørgsmål om hendes liv, hendes lyster og hendes måde at anskue sex og porno på. Hun var vant til det. Også til det obligatoriske spørgsmål, der altid kom fra journalister, og som var begyndt at trætte hende: Hvorfor gør du det?

»Alle vil så gerne have, at det er den iskolde potttekant eller 'mor og far så mig ikke' – men jeg har ikke manglet omsorg i min opvækst og har ikke nogen baggrund, der understøtter den slags forklaringer,« lød det fra Christina i interviewet, da den kvindelige journalist nærmere sig emnet: mulige freudianske forklaringer på Christinas livsstil.

Christina kunne bare godt lide sex.

Hun havde lige siden sine teenageår haft et stort behov for at udstille sig selv, være på og blive beundret. Hun gav drengene blow job i skolen, mens de andre piger vendte deres snerpede rygge til. Hun bollede til højre og venstre, og på den måde lærte hun en masse om sex og sine egne lyster. Christina var ganske enkelt seksuel. Punktum. Kunne omverdenen i år 1998 – 30 år

efter den seksuelle frigørelse – stadig ikke forlige sig med den side af kvinddekønnet, så havde hun en endnu større mission foran sig. [...]

På scenen i Forum i København stod en stor romantisk dobbeltseng i smedejern. Oven på den sad en smuk kvinde med head set og ventede på næste levende billede på scenen.

Årets sexmesse i København i 1999 var godt i gang, og denne gang havde arrangøren skruet et helt nyt koncept sammen til danskerne. Væk var fordums tiders mandlige konferencier, som i bedste suppe-, steg- og isstil præsenterede årets sexmesse for de tusinder af besøgende, der tog på sexmessen. I stedet havde messen fået en værtinde som siddende i en dobbeltseng på scenen skulle interviewe kendte danskere om sex.

Værtinden var Christina, som var blevet klædt på i dagens anledning af den kendte modebutik Nørgaard på Strøget, og som havde inviteret Peter Aalbæk Jensen, Biker-Jens, Carl Mar-Møller og redaktør Lilli Henriksen fra bladet Tidens Kvinder på scenen. 'I seng med Christina' hed det nye indslag på plakaten.

Blot få år forinden ville mange kendte danskere nok have takket nej til en invitation om at lade sig interviewe af en pornomodel om sex – i en dobbeltseng direkte på scenen på en sexmesse. Men frisindet var kommet til Danmark og porno, sex og lak og læder var tidens hotteste trend.

Sidst i 1990'erne bølgede en sex-tsunami henover hele den vestlige

verden som en slags ny seksuel frisættelse. Amerikanske produktions-selskaber spyttede i ét væk dokuserier ud, hvor frisindede amerikanere viste rundt i deres yndlingsswingerklubber, eller hvor mænd og kvinder i alle aldre iscenesatte sig selv med kostumer, piercinger og S/M-accessories og gik til gigantiske sexfester med ægtefællen i hundesnør. Tv-serierne blev sendt i massevis på de danske tv-kanaler. Men også herhjemme var man med på bølgen. Tv-kanalen Tv Danmark markedsførte sig som klassens frække elev på docusoaps som 'Stripperkongens piger', og på de såkaldt seriøse tv-kanaler var der også sex på programmet.

Christina var med alle steder. I talkshows hvor hun blandt andet sad til bords med den daværende danske udenrigsminister Niels Helveg Petersen. Hun medvirkede i portrætter og artikler i dagblade og blade, hvor man gerne ville vide noget mere om kvindevenlig porno. Som hun sagde i et interview: »Porno er ikke i sig selv kvindeundertrykkende. Jeg har lavet film, hvor jeg helt tog foringen. Det var mig, der bestemte. Men pornoen kan sagtens blive kvindeundertrykkende i kraft af de mænd, der står bag. Jeg kan for eksempel blive gal over en overskrift, der lyder: 'Trine fik den i 18 huller', for det har intet med kvindens seksualitet at gøre.»

Hun blev også med tiden ekspertkilde i andre sammenhænge end bare den kvindevenlige porno. Politiken ville have hendes kommentar til påstande om, at pornobranchen savnede nytænkning, eller høre hendes mening om anti-pornobevægelser, der krævede pornoen ud af det offentlige rum. Berlingske Tidende brugte hende som ekspertkilde i artikler om unge piger, der gerne ville være nøgenmodeller.

Samtidig brugte Christina sin stærke position til at drive sin egen forretning. Hun og Stephen havde lavet deres eget produktionsselskab

og producerede pornofilm 'I seng med Christina' med dem selv i hovedrollerne. Den blev distribueret sammen med et nummer af Rapport og blev med tiden Danmarks mest sælgende pornofilm. Christina castede fortsat pornofilm og havde også sin egen webbutik på nettet, hvor man kunne købe sexlegetøj, læse erotiske noveller eller skrive til hendes brevkasse. Hun tjente styrtende med penge. En måned gik der 64.000 kroner ind på kontoen.

Stephen var sideløbende med sit arbejde som manager for forskellige rockbands i Danmark også blevet professionel i porno. Han instruerede bl.a. sin egen pornofilm, som Politiken fik lov til at følge optagelserne til i en lang feature, som var en del af en artikelserie om 'en arbejdsplads i Danmark'.

Hos sig havde parret Christinas lille datter, Sarah, der gik i børnehave, og som var hos sin far, Christinas eksmand Ejvind hver tredje weekend og i ferier. [...]

I deres fritid gik hun og Stephen til fetich fester og i S/M-klub. De var medlemmer af den eksklusive og lukkede forening Det Sorte Selskab, som holdt til i en 150 kvadratmeter kælder på Nørrebro, hvor medlem-

merne dyrkede alt lige fra fetichtøj til bondage og rollespil.

Udviklingen i parrets fælles liv og karrierer havde ikke gjort Stephen mindre pornofikseret, og når de tog til fester med seksuelt indhold, var det Stephen, der var mest opsat på det. Christina brugte for sin del det meste af aftenen på at hænge i baren, hvor hun faldt i snak med alle de andre partnere, som også var taget med deres kærester, koner eller mænd til fetich- eller S/M-fest. De drak, vendte verdenssituationen – og de sniffede kokain.

Udadtil virkede det energiske par som nogen, der havde fundet den perfekte balance mellem kærlighed, sex, karriere og selvudfoldelse med stor respekt for hinanden.

»Jeg elsker at bolle - også med andre end min mand. Mit sexliv er stort. Men samtidig værner man også mere om kernen omkring det helt private. Vi har fundet nogle rammer, vi begge har det godt med. Vi går ikke i byen og finder partnere - vi går i klubber for frisindede,« som Christina forklarede i et interview med Jyllands-Posten.

Men indadtil var tingene ikke altid lige så ligetil. Parrets forhold havde i de seneste par år været præget af tiltagende stormvejr. Lige

så lidenskabeligt som de havde kastet sig i favnen på hinanden, da de mødte hinanden i 1994, lige så lidenskabeligt kunne de nu være uvenner. Som regel var Stephen en blok af hård is, når Christina følte sig forurettet eller når skænderierne af andre årsager tog form. Han ignorerede hende, talte ikke til hende og faldt uden problemer i søvn ved siden af hende, hvis hun lå og græd i dobbeltsengen efter et opgør. Eller han holdt hende fast med magt eller blokerede døren til lejligheden, så hun ikke kunne styrte rasende ud af lejligheden.

Christina selv var ikke meget bedre. Hun kunne blive så gal på Stephen, at hun kastede sig over ham og rev ham i ansigtet. Eller hun gav igen på hans tavshed ved selv at være tavs, og på den måde kunne der gå flere dage, uden nogen af dem ytrede et ord til hinanden, når de var hjemme i lejligheden. Rekorden var 14 dage med tavshed. Ind imellem var uvejret på Østerbro så tæt, at de måtte droppe planlagte aftaler, fordi de ganske enkelt ikke var på talefod. Eksempelvis blev et kamerahold fra DR grundigt sure en dag, hvor Christina og Stephen skulle være ankommet med fly til Jylland for at deltage i et nyt underholdningsprogram, hvor to radikalt forskellige par skulle prøve at leve sammen for en dag. Parret ankom aldrig og meldte heller ikke afbud, fordi de stod midt i den kolde krig derhjemme.

En aften, de gik hjem fra Det Sorte Selskab, var Christina i dårligt humør, fordi hun egentlig ikke havde brudt sig synderlig om at være der. Som altid var Stephen uenig og syntes, det havde været lækkert. Uenigheden blev hurtigt til et skænderi, mens parret gik hjemad over Skt. Hans Torv. Stephen mistede besindelsen. Han slog hende to gange i ansigtet og sparkede hende i maven, så hun faldt om på gaden. Herefter sparkede han hende i ansigtet og gik rasende sin vej.

Chokeret og vred lå Christina på

gaden, da to unge fyre kom forbi hende for at spørge, om hun var okay. Knap havde hun fremstønnen et svar, før fyrene tog hendes pung, der var røget ud på gaden, hev pengene ud og løb deres vej, mens Christina vaklende kom på benene. Nu mere rasende end nogensinde før.

Hun begyndte at gå hjem og på vejen mødte hun Stephen, som var grædefærdig af anger. Han bad hende om tilgivelse og løb bønfyldende efter hende hele vejen hjem til Østerbro. Christina var vred og havde ikke tænkt sig at tilgive ham, så hun ville sove alene og bare være i fred. Pludselig hørte hun en lyd fra køkkenet og gik derud for at se, hvad der skete. Stephen havde fundet en køkkenkniv frem og ville nu til at skære sin pulsåre over. Hun fik talt ham til ro og bagefter lå han hikstende ved siden af hende i dobbeltsengen, til de faldt i søvn.

At leve med Stephen var ambivalent. Hun kunne næsten hade ham, når der var krig, og han var tavs og viste åbenlys ligegyldighed over for hendes følelser. Men hun kunne ikke leve uden ham, hans beundring og det, han vakte i hende, når han syntes, hun var fantastisk.

Da Stephen gik, mistede hun alt. [...]

Da det endelig ringede på døren, var Christina overbevist om, hun sagtens kunne klare det. Selvom det var lidt svært at gå lige og stå oprejst uden at vakle, fik hun kantet sig ud af døren og ned ad trappen til gaden, hvor fyren, der havde skudt penge i den film, hun var på vej til at promovere, ventede i bil for at hente hende.

Også dette år, i år 1999, var Københavns tilbagevendende sexmesse i K.B. Hallen, et medieeksponeret tilløbsstykke. Messen blev dækket af stort set alle landsdækkende medier, så det var en oplagt mulighed for at promovere en ny pornofilm. Trækplastret var 33-årige Christina.

Denne gang var opgaven at promovere en ny pornofilm, hun havde castet, og planen var, at et kamerahold skulle følge en happening, hvor hun hentede den svenske pornomodell, der havde filmens hovedrolle, ved færgen og fulgte hende ud til sexmessen. Men da fyren, som havde skudt penge i filmen og nu skulle hente hende, så Christina, blev alle planerne droppet. »Du er jo hamrende fuld! Vi kan ikke have dig med i den tilstand,« sagde han rasende og kørte sin vej.

Igennem det seneste år var Christinas forbrug af coke og alkohol taget

kraftigt til. Hun havde været stoffri i næsten ti år, men da hun mødte nogen i S/M-miljøet, der tog coke, blev cirklen brudt. Pludselig oplevede hun, hvordan presset ved at være i offentlighedens fokus blev nemmere, når hun lige sniffede en bane coke. Hun blev skarpere, sjovere og festligere. Champagne var næsten obligatorisk de steder, hun kom, og hjemme slappede hun af med rødvin. Hendes liv var stressende: Hun skulle hele tiden til fester, lanceringer, interviews eller ud at rejse – bl.a. til USA hvor hun gik til jetsset-fester og tog til pornobegivenheder.

Stephen iagttog udviklingen med stigende bekymring. Selv kunne han også godt finde på at sniffe coke, fx når de tog til arrangementer i Det Sorte Selskab, men han var lige så glad uden stoffer. I sommeren 1999 gav han hende et ultimatum. Drop stofferne eller jeg flytter. Men Christina kunne ikke gear ned. I stedet begyndte hun at udvikle smarte metoder, så han ikke opdagede, hvor mange penge der forsvandt fra deres fælleskonto, og hun formåede at gå i IKEA med ham, uden at han opdagede, at hun var tordnende skæv.

Godt et halvt år efter, flyttede Stephen fra hende.

Christina gik i sort. Pludselig kunne hun ikke længere arbejde. Rapport fyrede hende, fordi hun ikke overholdt sine deadlines. Casterjob holdt op med at komme, aviserne holdt op med at ringe, og Christina begravede sig i sin elendighed med stoffer og druk i sin lejlighed.

Det stod klart for de fleste, at hun var langt ude. Ved årsskiftet år 2000 var Christina massivt på stoffer. Hun drak, tog coke, spiste nervepiller og sovepiller, og hun var begyndt at tage heroin igen. Først røg hun det, så gik hun over til sprøjte. Sarah kunne hun ikke længere passe, så i det sene efterår 1999 ringede hun til Ejvind og bad ham om at komme og hente hende, fordi hun var blevet syg.

Jorden var ved at forsvinde un-

der Christinas fødder. Hun kom på bistandshjælp og gik på røven økonomisk. Banken smækkede kassen i, og hun havde ikke råd til at blive boende i lejligheden. Til sidst var hendes eneste ønske at dø. [...]

Alle vil så gerne have, at det er den iskolde pottetekant eller 'mor og far så mig ikke' – men jeg har ikke manglet omsorg i min opvækst og har ikke nogen baggrund, der understøtter den slags forklaringer. Sådan lød det igen og igen fra Christina, da hun i slutningen af 1990'erne stillede op til interview og portrætter i aviser, blade og på tv.

Hun kunne bare godt lide sex og at have magt over mænd, sagde hun, og sådan havde det været, siden hun gik på efterskole. Sandheden var langt fra så forenklet, viste det sig, da Christina pludselig begyndte at se på sin opvækst med andre øjne. Øjne, der ikke fokuserede på heste eller stereoanlæg – men på indhold.

Hjemme i rækkehuset i Solrød manglede Christina ganske vist ikke omsorg. Hendes mor var der for hende, og Ole, Christinas mors mand, var som en far for hende. Indtil Christina begyndte at få former.

Ole, der var pressefotograf, blev i stigende grad optaget af at iagttage, hvordan hans steddatter langsomt var ved at få bryster og kvindeformer. Han kommenterede det jævnlige, roste hende for hendes krop, og når hun var i bad, elskede han at åbne døren og klikke løs med sit kamera.

En dag, da Christina var 12 år, kom han ind på hendes værelse og satte sig på knæ foran hende. Han lagde hånden om hendes bryster og begyndte at kæle for dem.

»Er det ikke dejligt?« sagde han og kiggede op på hende uden at slippe sit tag.

22 år senere sad Christina i en grå IKEA-sofa og så fast på sin terapeut.

»Jeg følte mig krænket,« sagde hun. »Han rørte jo ved mig. Han

omtalte min krop som en voksen kvindes. Jeg kan huske, jeg faktisk var bange for ham og følte, jeg skulle beskytte mig mod den interesse, han havde i mig.«

Hun var forvirret. Var det så incest? Havde Ole virkelig taget på hende på den måde, eller overfortolkede hun? Incest var, i Christinas hoved, noget med at have fuldbyrdet samleje, men Ole havde bare rørt ved hende, og han havde haft en seksuel tilgang til hende i flere år. Blikkene, ordene, kameraet, der forevigede hende og hendes krop i nærbilleder, eller som sultent slugte hendes sexede outfit, da hun som 15-årig tog på efterskole kun iført små, stramme shorts og en gennemsigtig netundertrøje uden noget indenunder.

Det samme blik der, flere år senere, fik hende spontant til at bilde sin stedfar ind, at hun havde herpes, da hun som 20-årig en dag besøgte ham og skulle overnatte der. Herpesløgnen var hendes garanti for at sove i sikkerhed.

Ingen sagde noget i nogle minutter. Så brød Christina tavsheden.

»Jeg var udsat for overgreb,« sagde hun.

»Ja. Det var du,« sagde Lita.

Teksten er et uddrag fra Christina Lohses (nu Christina Christensen) fulde livshistorie. Den indgår i bogen Absolut Allerdejlige Solskinspiger – livshistorier fra kvinder i prostitution, der udkom på forlaget Tiderne Skifter i november 2008.

VERDEN RUNDT Når sportsfolket

Sport og prostitution hænger uløseligt sammen. Hver gang en international sportsbegivenhed som dette års OL løber af stablen, sker der samtidig en markant vækst i det lokale prostitutionsmiljø i det land, begivenheden finder sted – men måderne at håndtere fænomenet på er vidt forskelligt. Mens Kina skammer sine prostituerede væk, byder Canada dem velkommen ombord.

AF LOUISE ALBERS

Nu da de olympiske lege for længst er ovre og sportsstjernerne og alle turisterne atter har vendt snuden hjemad, står Kinas befolkning tilbage med hverdagens alvor, som ikke længere overdøves af raketknald og spektakulære lysshows.

Kineserne har for vane at rydde op i forbindelse med store begivenheder. Sådan forholdt det også under olympiaden. Men til trods for den kinesiske regerings vidtstrakte forsøg på at holde legene til landets stadion, er det ganske sikkert, at nogle har givet sig i kast med andet end idrætslege under OL: Nemlig den slags lege, der ofte er belyst af røde lamper.

Under olympiaden var kinesiske prostituerede blevet forbudt at yde seksuelle ydelser under festlighederne. Så selvom Beijing har vrimlet med sportsinteresserede og købelystne turister, så var august øjensynligt ikke et gunstigt tidspunkt at være hverken prostitueret eller prostitutionskunde i Beijing.

Før olympiadens begyndelse skrev nyhedsbureauet Reuters, at kineserne ryddede op, inden verdens øjne ville rettes mod OL-byen, og det betød, at byens bordeller skulle lukkes.

Antallet af kinesiske kvinder, der tjener til livet ved at prostituere sig, vurderes til at være en million, hvis man ser på dem, der udelukkende lever af at sælge deres krop. Kvinder, der nogle gange får penge eller gaver for seksuelle ydelser, udgør til gengæld omkring ti millioner. Det er alt sammen et spørgsmål om kategorier og definitioner.

Men bordelejerne og de prostituerede har haft god grund til ikke at lægge sig ud med myndighederne. I 2006 arrangerede myndighederne i Shenzhen en såkaldt 'skammeparade', hvor over hundrede prostituerede og en håndfuld af deres mandlige klienter blev eskorteret gennem byens gader, mens man offentliggjorde

kvindernes navne og hjemby til advarsel for andre, der kunne finde på at ville prostituere sig. Kvinderne blev efterfølgende smidt i fængsel uden rettergang.

For at undgå uheldige typer og optrin under de olympiske lege udformede de kinesiske myndigheder et dokument, som forbød smuglere, potentielle prostitutionskunder, prostituerede og folk med seksuelt overførte sygdomme adgang til festlighederne. Selvom det kan diskuteres, hvorvidt et sådant forbud er muligt at håndhæve, så er det et klart signal at sende til sin befolkning og omverdenen.

Canada ruster sig. Men i Kina står man i dag i et dilemma. Prostitution har i nutidens Kina udviklet sig i et omfang, hvor det udgør en industri, som involverer et svimlende antal mennesker, som er ansvarlig for et stort økonomisk afkast hvert år.

Seniorforsker Cecilia Milwertz fra NIAS - Nordisk Institut for Asienstudier - har udtalt, at de selv samme myndigheder, som forbyder prostitution, ikke er interesserede i på nogen måde at bremse restauranter og andre foretagenders forretninger, og at prostitution ofte er en integreret del af vareudbuddet. Der er en stor sex-sektor-kapitalisme, der tjener betydelig mere end de prostituerede på hele foretagendet.

Milwertz kan også oplyse, at ifølge en antropologisk undersøgelse opfattes kinesiske forretningsmænd, der ikke vil købe sex eller tage imod en prostitueret som gave fra en forretningsforbindelse, som utroværdige forretningspartnere, fordi de ikke lever op til et bestemt maskulinitetskriterium.

Så mens fokus i forbindelse med eliminering af prostitution er på de prostituerede, så er der mindst ligeså megen grund til at beskæftige sig med køberne og de bagvedliggende årsager til prostitutionen.

Det er dog ikke kun i Kina, at prostitution har udgjort et større problem i forbindelse med sportsbegivenheder.

I 2003 opfordrede den daværende svenske ligestillingsminister Margareta Winberg i forbindelse med De Olympiske Lege i Athen sine nordiske og baltiske kolleger til underskrive et fælles protestbrev mod byens beslutning om at udstede licenser til 30 ekstra bordeller, som skulle betjene OLs menneskemasser.

Senere, ved fodbold-VM i Tyskland i 2006, var de internationale medier fulde med historier om, hvordan antallet af prostituerede ville stige markant, når fodboldfolket rykkede ind. Formodningerne viste sig dog senere ikke at holde stik.

I Vancouver, hvor man skal afholde Vinterolympiade i 2010 er forberedelserne til gengæld allerede i gang: Den canadiske sikkerhedsservice forbereder sig på eventuelle voldelige optrin, håndværkere følger en sirlig udtænkt plan for at få de fysiske rammer på plads, og nu taler Vancouvers borgmester, Sam Sullivan, om muligvis at imødekomme olympiadegæsternes seksuelle behov. I kontrast til kineserne, som forsøgte at begrænse antal-

fester

let af prostitutionskunder såvel som prostituerede under OL, har Sam Sullivan udtalt, at han vil bevare et åbent sind i forhold til et forslag fremlagt af de prostituerede i Vancouver, som går ud på at åbne adskillige kooperative bordeller under olympiaden.

En af de canadiske prostituerede, som Vancouvers borgmester har talt med, har sagt, at de mange turister, der vil valfarte til Vancouver i 2010, under alle omstændigheder vil lede efter sex. Derfor mente hun ligeså godt, at man kunne oprette sikre bordeller, hvor staten kunne tilbyde de arbejdende beskyttelse.

Hvem har ansvaret? I Canada er de er ikke alene om at ville liberalisere prostitutionslovene i forbindelse med sportsbegivenheder.

Også i Sydafrika, som i 2010 skal huse fodbold-VM, har man i Durban talt om at lovliggøre prostitution under den store fodboldbegivenhed.

Tyskland gjorde før VM i 2006 kampagne imod tvungen prostitution og formanden for FIFA opfordrede fodboldfans til kun at gå til prostituerede, som 'frivilligt' befandt sig i branchen.

Allerede nu er der i Sydafrika anti-trafficking aktiviteter, der melder om gadebørn, der bliver samlet op og 'klargjort' til VM.

Men Vice-præsident i UEFA (Union of European Football Associations), Per Ravn Omdal mener ikke, en sportsorganisation kan tage ansvar for, hvad der sker i samfundet uden for stadion. Han vil lytte til, hvor stort problemet er og tage det op med lokale myndigheder.

Forkvinde Janice Førde fra Kvindernes U-landsudvalg (den eneste danske ulandsorganisation med hovedfokus på kvinders rettigheder og vilkår i ulandene), mener at selvom UEFA ikke kan tage ansvaret for, hvad der sker ude i samfundet, er det vigtigt, at UEFA forholder sig til virkeligheden omkring fodboldstadion og er bevidst om, at en stor del af dem, der køber sex under en begivenhed som VM, er fodboldfans. Derfor er det essentielt, at UEFA deltager aktivt i oplysningskampagner om prostitutionsproblemer i forbindelse med fodboldbegivenheder og ønskværdigt hvis UEFA helt ville tage afstand fra prostitution, mener Førde.

Det er en udfordring – både for arrangørerne af de store sportsbegivenheder og for de lande der skal være værter – at hindre menneskerettighedskrænkelser i at finde sted. Ikke desto mindre er det deres pligt at tage afstand fra udnyttelse som for eksempel trafficking og være med i oplysningskampagner op til begivenheden.

For os, som bevidner og bliver underholdt af disse store idrætsfester, er det vigtigt, at vi ikke glemmer, at der foregår mere, end vi ser på skærmen, og at det som oftest er seriøse problemer og tragiske menneskeskæbner, der har brug for vores opmærksomhed og handling.

Louise Albers er BA i Dansk og Statskundskab og stud.mag i Kommunikation samt Afrikastudier. Louise er medlem af Kvindernes U-landsudvalg (KULU).

Bøger

Kønsforskning – En guide til feministisk teori, metodologi og skrift •••••

Nina Lykke, 256 s., 248 kr.,
Forlaget Samfundslitteratur.

Hvad er kønsforskning egentlig for en størrelse? Og hvad er køn? Hvad betyder den måde, vi taler på, for opfattelsen af og udlevelsen af køn? Og hvilken betydning har kroppen for kønnet? Dette er nogle af de helt centrale spørgsmål i denne guide til kønsforskningen. Bogen er både henvendt til nybegyndere i udforskningen af kønsforskningens univers og til de, der er velbevandrede i dens landskaber.

Hvis man ønsker en grundig indføring i den aktuelle kønsforsknings fremherskende teorier, metoder og diskussioner og baggrunden for dem, er denne bog lige sagen! Men garvede læsere af kønsteori kan også få meget ud af bogen, da Lykke ikke blot introducerer, men også tager stilling til og debatterer sit stof bogen igennem på forbilledlig klar og engagerende vis.

– MH

Forbrydere og offentlige fruentimmere 1863-1919 •••••

Anne Cornelius, 399 s., 169 kr.,
Forlaget Palle Fogtdal.

Forlaget Palle Fogtdal har udgivet en række historiske fotobøger og den nyeste præsenterer over 400 kvindeskæbner, som er hentet ud af politiets gamle forbryderalbum og præsenteret med portrætter, synderregister og rettens dom. Billederne stammer fra hele Danmark, og kvinderne er både tyve, bedragskerer, barnemordere og prostituerede. Bogen begynder med en historisk indledning om kvinder i konflikt med straffeloven, som er forfattet af arkivar og ph.d. Merete Bøge Pedersen.

Vil man vide noget om danske kvinders livskår for 100 år siden, er dette et godt sted at begynde. Selvom kvinderne har været i kontakt med ordensmagten, vidner de kortfattede tekster til hvert foto om, hvor barsk tilværelsen kunne tage sig ud for kvinder dengang – uanset om de stjal vasketøj, hjalp andre kvinder med at få abort eller var 'løsagtige'. Derudover fortæller hvert eneste ansigt i de fotografiske portrætter sit eget tydelige sprog om fortidens kvindeliv.

– UM

Klienten i det omskiftelige samfund – En visuel antologi om advokatens udfordring •••••

Pia Deleuran og Sisse Jarner (red.),
136 s., 250 kr., Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Billedcollager og tekster illustrerer ændringer af grundlæggende forhold i samfundet og de indsigter, nytænkning og indvirkning på systemerne, som de giver anledning til. Den teknologiske udvikling med f.eks. forplantningsteknologi og organkøb skaber ifølge bogen behov for udvikling af menneskerettighedsbegrebet. Menneskets krop indgår tillige sammen med dets sjæl i værdighedsbegrebet. Bogen stiller i et indlæg om prostitutionskunder det spørgsmål, om vi ønsker at man skal kunne købe andre menneskers kroppe. Yderligere indlæg beskæftiger sig med handlede kvinder og voldtægt.

Bogens sidste del drejer sig om forskellige former for rammer – konfliktløsningsrammer, vores ramme for dialog, rammer for vores arbejds- og fritidsliv og rammer for profession. Bogens undertitel beskriver antologien som advokatens udfordring. Jeg mener, at bogen beskriver alle menneskers udfordring. Den handler om menneskesyn, etik og moral og giver anledning til viden, refleksion og stillingtagen i spørgsmål af almen relevans.

– NS

Lige meget værd. Sådan får du lykkelige drenge & piger fulde af selvværd •••••

Nina Frank, 208 s., 269,95 kr.,
Thaning & Appel

Den tidligere chefredaktør for kvindemagasinet Woman har skrevet en debatbog om drenge, piger og kønsroller. Bogens ærinde er et kritisk fokus på det danske samfunds vane-tænkning om, hvad drenge og piger kan, vil og skal - i henhold til deres køn. Scenen er sat i både hjemmet, daginstitution og skole, hvor især skolen i disse år er optaget af firantede forestillinger om, hvordan biologi og forskelle i de to køns hjerner kan bruges til at tilrettelægge undervisningen.

Bogen er virkelig god. Som journalist har Nina Frank sin research og dokumentation i orden og tager nogle tankevækkende livtag med

den altdominerende hjerneforskning, der præger kønsdebatten i børnehøjde. Hun er fortaler for mangfoldighed og påpeger ganske korrekt, at mangfoldighed, kreativitet og innovation - alt det, vores samfund har brug for nu og fremover - aldrig kan opstå på baggrund af stramme og snæversynede køns-kategorier. Når en skole i Fredericia underviser drenge på blå tæpper, hvor det forventes, at man er urolig, og piger på røde tæpper, hvor det forventes, at man sidder stille, så må den indre alarmklokke altså ringe. Det gør den hos Nina Frank. Så tak for at åbne ørerne på os andre.

- UM

Kvinder og køn i islam. Historiske rødder til en moderne debat •••••

Leila Ahmed, 442 s., 249 kr., Forlaget Vandkunsten. Oversat af Birgitte Rahbek.

Den egyptisk-amerikanske forsker Leila Ahmed går langt tilbage i historien og viser, hvordan kvinderne i profeten Muhammeds samtid, herunder hans koner, spillede en meget aktiv rolle både i samfundet og i udviklingen af den nye religion. Hun analyserer, hvad der siden skete og hvilken rolle feminisme og islamisme spiller i dag.

Bogen står i dag som en klassiker inden for islamforskningen, fordi Leila Ahmed giver den moderne debat om kvindens stilling indenfor islam et historisk perspektiv og viser, hvordan både religion og samfund forandrer sig. Bogen er velskrevet og meget klar i sin fremstilling, og den rummer overraskende indsigt og pointer.

- PB

Er du til kloge artikler om køn, ligestilling og politik?

Kvinden & Samfundet bragte de nødvendige nyheder og artikler om kvinders kamp for at få stemmeret for 100 år siden.

Nu giver vi indspark til debatten om køn og ligestilling - uanset om det handler om tørklæder, queer eller skilsmisselfov.

Du kan få bladet bragt til døren fire gange om året for 250 kr.

Send os en mail med din adresse til:
magasin@kvindesamfund.dk
eller besøg os på
www.kvindenogsamfundet.dk

KVINDEN & SAMFUNDET

{ verdens ældste kvindeblad }

Gæsteanmelder Pernille Bramming er cand. mag., journalist og debatredaktør på Weekendavisen, hvor hun også dækker de arabisk-talende lande. Hun har boet i Cairo, Egypten, fra 1991-1996, hvor hun var Mellemøsten-korrespondent for Dagbladet Politiken, og hun har foretaget rejser til de fleste arabiske lande samt Iran og Afghanistan. Pernille Bramming sidder også i redaktionskomitéen for Carsten Niebuhr Biblioteket.

Hvad får en tv-vært til at råbe 'kneppe' på skærmen i bedste sendetid? En vigtig svensk bog fik i foråret det danske kulturparnas op i det røde felt – men heldigvis skræmte forargelsen ikke: *Bitterfissen* er nu også blevet sluppet løs på de skrå brædder.

AF DINA AMLUND

I februar 2007 udkom Maria Svelands feministiske roman *Bitterfittan* i Sverige. I bogen mødte vi den nybagte mor Sara, som nøgternt observerer de krav, hendes mand, andre kvinder og hun selv stiller til den nye moderrolle. Samtidig fulgte vi Saras tanker tilbage til barndommen og videre til kønnenes adfærdsmønstre i skolen, på universitetet og arbejdsmarkedet.

Svelands bog var et projekt om den enkelte kvindes ensomhed og dens sammenhæng med generelle samfundsstrukturer – som ikke er blevet ret meget bedre siden 1970'erne.

Bogen gjorde ondt på mange. I foråret 2008 udkom den på dansk med titlen *Bitterfissen* og blev modtaget med blandede følelser. Mange danske anmeldere affærdigede den som en humorforladt og irrelevant gentagelse af svundne tiders kvindekampe. De var nærmest vrede. Fx fik Sveland det lidet flatterende kælenavn 'klynkekussen'. På DR2 kunne man opleve den ellers nydelige nyhedsoplæser Adam Holm interviewe Sveland og udbrude: »Jamen mænd ér bare anderledes indrettet. Vi vil bare KNÜLLA! KNÜLLA! KNÜLLA!« De sidste tre ord

- kneppe, kneppe, kneppe - blev råbt, mens Holm bankede i bordet. Og i Berlingske Tidende skrev anmelder Jens Andersen: »Jeg holder ellers meget af mandehaderbøger, især hvis forfatteren har humor. Det savner Maria Sveland, der ikke engang kan se det tragikomiske i, at hun hele tiden forsøger at projicere sin egen bitterhed over at være så bitter en bitterfisse over på alt andet og alle andre end sig selv.«

Citatet ramte egentlig hovedet på sømmet: Når vrede unge mænd skriver om deres negative følelser, ja, så taler vi ofte om stor litteratur, men når bitre, unge kvinder gør det, tager sagen sig anderledes ud.

Bitterhed er ok. Heldigvis levede bogen videre. I oktober kunne man på Nørrebro Teater opleve *Bitterfissen* på de skrå brædder. Skuespiller Ditte Hansen havde bevæget sig ind på mændenes territorium – stand up-comedy – hvor hun udfoldede *Bitterfissen* som one-woman-show.

For os der i sin tid sluttede bogen med stor begejstring, var showet en bekræftelse af, at Svelands projekt er vigtigt og nødvendigt: Man kan sagtens gå hen og blive bitter, når det helt naturligt forventes, at det er den nybagte mor, som opgiver karriere og mig-tid og aldrig den nybagte far. Når kønskvotering og ligeløn er fy-ord. Når prostitution anses for at være et almindeligt job på lige fod med at arbejde på fabrik. Når det altid er hustruen, som gør rent, pynter op til fødselsdag og køber gaver – også når det er hendes egen. Og når alt dette tilsammen udgør de strukturer, som mange af os ikke sætter spørgsmålstegn ved. En orden, hvor kvinden opgiver karriere, pensionsopsparing og politisk indflydelse – men til gengæld får lov at bestemme hvad der skal i madkassen og hvilke møbler, der skal stå i stuen.

Modige stemmer. *Bitterfissen* er en del af os, som har fået øje på uretfærdighederne, og kan være en drivkraft, når vi skal kæmpe for retfærdigheden. Kampen står på ikke mellem mænd og kvinder – men mellem de kvinder og mænd, som kæmper for lighed mellem kønnene, og så dem der nægter at anerkende, at der er behov for ændring.

Tak til Maria Sveland for at minde os alle sammen om det og for at drage flere og nye eksempler ind i kampen mod de kvælende samfundsstrukturer. Og tak til Ditte Hansen, som modigt, intelligent og elegant lagde stemme og ansigt til en ny kønsdebat herhjemme – selvom den i bogform blev affærdiget og hånet.

I Sverige er ligestilling og kønsdebat ikke så farligt, som man kan få indtryk af, at det er herhjemme. Men forhåbentligt var Ditte Hansens stærke one-woman-show endnu et skridt i retningen af at vække danskeres kamp mod uretfærdigheder til live igen.

Faste skribenter og anmeldere i dette nummer er:

Dina Amlund

BA i litteraturvidenskab og moderne kulturhistorie. Cand.stud i moderne kultur og kulturformidling.

Marie-Louise Holm (MLH)

BA i Historie og Filosofi/Videnskabsteori. Sekretær i Netværk for Forskning om Mænd og Maskuliniteter (NeMM).

Neel Sylvest (NS)

Cand. psych. Koordinator og psykolog i Dansk Kvindesamfund Rådgivning og medlem af Dansk Kvindesamfund styrelse.

Ulrikke Moustgaard (UM)

Journalist, forfatter og redaktør af Kvinden&Samfundet.

Kvinden&Samfundet udkommer i 2008 i 3 ordinære udgaver og 1 særnummer. Næste ordinære nummer udkommer i februar 2009. Vejledende deadline er 1. januar 2009.

Annoncer optages efter aftale.

Indlæg offentliggøres online på www.kvindenogsamfundet.dk
Send dit indlæg som vedhæftet fil til: magasin@kvindesamfund.dk
eller på diskette til:
Kvinden&Samfundet
Niels Hemmingsensgade 10, 3. sal
1153 København. K

Medlemskab af Dansk kvindesamfund inkl. abonnement på Kvinden&Samfundet koster: 450 kr. pr. år.
For studerende 300 kr. pr. år.
B-medlemskab (kun Kvinden&Samfundet uden medlemskab) 250 kr. pr. år.

Vil du i kontakt med Dansk Kvindesamfund?

Frederikshavn/Sæby

Alice Fredborg Sørensen
Karetmagervej 24
9300 Sæby
T: 98 46 16 60

Hellerup

Susi Alsfelt Riise-Knudsen
Fortunvej 41
2920 Charlottenlund
T: 39 64 40 10
E: susi_riise_knudsen@hotmail.com

Horsens

Lis Ørnstrup
Charlottetparken 14
Stensballe
8700 Horsens
T: 75 65 74 57
E: oernstrup@stofanet.dk

Hjørring

Else Andreassen
Frejasvej 42
9800 Hjørring

Kolding

Inger Olsen
Haslevej 15
6000 Kolding
T: 75 52 35 17

København

Anne-Marie Krøyer
Holger Danskes Vej 79, 4.tv.
2000 Frederiksberg C
T: 44 98 50 42
E: anne-marie@mail-online.dk

Odense

Karen Huszar
Krokusvej 5
5000 Odense C
T: 25 17 20 58
E: khuszar@youmail.dk

Roskilde

Henriette Koefoed
Landevejshøjen 17
Højby
4320 Lejre
T: 46 48 11 43

Thy/Mors

Mette Lund
Fuglesøparken 32
7900 Nykøbing Mors
T: 97 72 25 55
E: mette@lund.mail.dk

Vejle

Kirsten Dalager
Horsvangen 10
7120 Vejle
T: 75 81 53 46
E: Kirsten.Dalager@skolekom.dk

Aalborg

Kirsten Skjøde
Østerkærvej 7
9240 Nibe
E: kirsten.skjoede@mail.dk

Århus

Mette Thybo
Ll. Sct. Mikkelsgade 17, 1.tv.
8800 Viborg
E: mettethybo@hotmail.com

Magtens udreder

Kvinden&Samfundet tegner i hvert nummer et portræt af et menneske, som markerer sig i ligestillingsdebatten: **Hanne Vibeke Holst** har netop sat punktum for ti års granskning af kvinder, politik og magt

I 1997 besluttede Folketinget at sætte en storstilet undersøgelse i gang af demokratiets tilstand i Danmark. Magtudredningen, som den kom til at hedde, skulle belyse magtstrukturernes indflydelse i det danske samfund.

I samme periode gik en dansk forfatter rundt med lignende tan-

ker. Hanne Vibeke Holst var efter en lang bogproduktion, der kredsede om kvinder og køn, blevet mere og mere optaget af magt. Eller rettere: Forholdet mellem kvinder og magt. Hun ville gerne vide, om der gælder særlige vilkår for kvinder, der går ind i politik på højt niveau.

Derfor satte Holst sit eget magt-udredningsprojekt i gang – tre bøger senere har hun nu, i oktober 2008, lukket sin undersøgelse med bogen *Dronningeofret*.

Magt, afmagt og risiko. Holsts trilogi om kvinder, politik og magt i Danmark har vakt opsigt både i Danmark og udlandet.

I den første bog, *Kronprinsessen*, undersøgte hun, hvad der sker, når kvinder søger magt – og hvad magt betyder både som politisk begreb, som et forhold mellem kønnene, i familien, på jobbet osv.

Den anden bog, *Kongemordet*, stillede skarpt på konsekvenserne af, at nogle kvinder undgår magt. Her er de politiske magtkampe på Christiansborg i centrum samtidig med, at Holst udforsker vold og afmagt i parforholdet gennem den kuede politikerfrue Linda, der netop ikke tager magten over sig selv.

Endelig beskæftiger *Dronningeofret* – den tredje og afsluttende del af trilogien – sig med, hvad der sker, når man står midt i og med magten: Balancegangen mellem tvivl og tro, valget mellem et samfundskald og et familieliv samt, ikke mindst, risikoen ved at befinde sig i magtens centrum. En risiko som fik dødelige konsekvenser for den svenske udenrigsminister Anna Lindh, der blev myrdet i 2003 og spredte frygt blandt mange kvindelige politikere.

Mudrede vande. 49-årige Hanne Vibeke Holst har med sin egen magtudredning atter slået sin posi-

tion fast som en af Danmarks mest skarpe og toneangivende stemmer i køns- og samfundsdebatten.

Uanset om sagen handler om unge rapperses kvindesyn eller om mandlig dominans i litteraturkritikken er Holst på banen med indspark.

Men netop hendes feministiske bevidsthed har samtidig mudret de litterære vande, hvor det danske kulturparnas i årevis har haft svært ved at skille feministen Holst fra forfatteren Holst og hendes værker.

I hvert fald er hendes svimlende salgstal – Holst er en af de bedst sælgende forfattere her i landet – ikke nok til at overbevise kulturens magtelite om at anerkende forfatteren for hendes litterære kvaliteter fx i form af den prestigefyldte pris *De Gyldne Laurbær*.

– RED.

FOTO: GYLDENDALS PRESSEAFD.